

ANNO DNI ÆTATIS SVÆ 21

1585

QVOD ME NVTRIT
ME DESTRVIT

Den spanska tragedin

efter Thomas Kyd

i bearbetning, tolkning och översättning på svenska

av Christian Lanciai (2002)

Personerna:

Venganza
Andrea, fallen riddare
Kungen av Spanien
hans general
Don Cypriano av Kastilien, hans bror
Lorenzo, dennes son och kungens brorson
Prinsessan Bel-Imperia, hans syster
Marskalk Hieronimo
Isabella, hans hustru
Horatio, deras son
Prins Balthasar av Portugal
en portugisisk ambassadör
Pedringano, en dräng
Serberino, en annan dräng
Kungen av Portugal
Villuppo
Alejandro
en page
två vakter
en budbärare
en notarie
tre medborgare med petitioner
en gammal man
en tjänare

Handlingen äger rum i Spanien och Portugal under renässansen.

Copyright © Christian Lanciai 2002

Den spanska tragedin

Prolog.

- Venganza* Vad felas dig, min vän?
- Andrea* Jag suckar över livet, som jag har förlorat.
- Venganza* Det är ingenting att sucka för.
- Andrea* Jag älskade.
- Venganza* Du älskar ännu. Du blir aldrig av med kärleken.
- Andrea* Men jag är död, men den jag älskade är än vid liv.
- Venganza* Ej länge till.
- Andrea* Vad menar du?
- Venganza* Jag känner väl ditt fall, min vän. Du hörde till den yttersta eliten bland de furstliga i maktens korridorer. Den som slits med våld ifrån den karusellen kommer inte att behöva vänta länge förrän han får sällskap av ett flertal gamla vänner.
- Andrea* Skall det vara någon tröst?
- Venganza* Jag ville bara muntra upp dig. Litet skadeglädje är de dödas enda glädje.
- Andrea* Du vill aldrig väl.
- Venganza* Min vän, jag är din evighetskurator. Jag vill bara lära dig en smula tålamod att lugnare betrakta världen med. Snart får du nog distans till den. Man lär sig av att vara död.
- Andrea* Du är Venganza, hämnden, om jag rätt förstår dig. Hur kan jag få någon hämnd? Jag är för olycklig och nere för att orka ens åstunda den.
- Venganza* Var bara lugn. Den sköter allting själv. Det enda du behöver göra är att vänta, så får du med tiden varsebli hur dina fienders stofthyddor kommer flytande förbi i floden mera döda än du själv.
- Andrea* Skall det då vara någon tröst?
- Venganza* Jag tröstar ej. Jag lär dig bara realism. Allt fixar sig, om du blott låter allting fixa sig.
- Andrea* Du var mig en besynnerlig kurator.
- Venganza* Jag har icke ambitionen att kureras, blott att visa hur allt låter sig kureras helt på egen hand, om man blott låter det kureras sig. Den stora konsten är att låta ödet arbeta för dig och icke sträva emot ödet.
- Andrea* Det är fatalism.
- Venganza* Nej, pragmatism.
- Andrea* Jag tror ej på dig, men jag bör väl ge en chans åt din filosofi.
- Venganza* Det lönar sig. Du skall få se. Du anar ej hur långt de dödliga kan gå blott för att låta sig gå under i fördärvet av sin egen fåfängas självbedrägeri.
- Andrea* Du låter cynisk.
- Venganza* Cynicism är realism. Det gäller blott att se det hela positivt, så framstår verkligheten som mer underhållande i sin komik än som den dystra verklighet den är.
- Andrea* Du lovar underhållning genom tragedi och katastrofer.
- Venganza* Vad kan vara mera underhållande än det?
- Andrea* Jag föredrar då själva livet.
- Venganza* Som ej någonsin gör annat än går mot sin egen undergång.
- Andrea* Mot dina cynisismen ställer jag mig skeptisk.
- Venganza* Bara luta dig tillbaka, käre vän, och njut av döden som du vunnit medan livet i sin dårskap skenar för att nå den.

Andrea Låt oss se om du får rätt. Jag tvivlar på det.
Venganza Kriget mellan Portugal och Spanien har nu fört din baneman i fångenskap till kungen av Kastilien och hans intriganta hov. Du skall få se hur livets rikedom och prakt blott frambesvärjer intrigörernas vanvettiga begivenhet på mera makt. Nu börjar spelet. Ingrip icke, utan låt fåfångans mekanismers vanvett härja fritt och rasa ut, som världens värsta feber, ty det finns ej något sjukare än det som alla strävar efter.
Andrea Livet eller döden?
Venganza Döden genom makt.
Andrea Så låt oss se då om det ligger någonting i vad du säger.

Akt I scen 1. Spanska hovet.

kungen En glädjens dag har givits oss av himlens makter! Härlig är er seger över portugallerna, vasaller, riddare och adelsmän! När Spanien triumferar gör all världen framsteg i dess namn, ty Spaniens lycka sprider välfärd över hela världen!
generalen Svårast av förlusterna var Don Andrea, som föll för Don Balthasar av Portugal, den ädlaste av prinsar.
kungen Don Andrea? Friaren till Bel-Imperia? Det blir en svår förlust för henne. Änkor har det inte lätt, men värre är det att förlora maken innan man har blivit gift. Men ändå vann ni striden?
generalen Ja, med glans, och mest tack vare sonen till vår marskalk Hieronimo, vår tappre riddare Horatio.
kungen Hieronimo, du är pålitligheten själv. Varhelst du uppträder uppstår det bara framgång, fullbordan och lycka. Om din son var den som vände slaget till dess seger skall han segerkrönas och få kungliga utmärkelser.
Hieronimo Vi står som alltid till er tjänst, ers majestät. (*trumpetstöt*)
generalen Men det är inte allt. Vi har ännu att visa er det bästa. Låt kommandot träda in med fångarna!
(*Militärerna tågar in med fångar. Främst går Lorenzo och Horatio med Balthasar fången mellan sig.*)
kungen Du kommer med de härligaste överraskningar. Är det ej själve Balthasar, oöverbinnelig som prins av Portugal?
generalen Det är han själv, som vi har tagit fången.
kungen Och vem går bredvid honom? Vem lyckades besegra honom?
Hieronimo Till er tjänst, ers majestät, det är min son Horatio.
Horatio Alltid redo, till er tjänst, ers majestät.
kungen Detta är alldeles magnifikt. Men ni är två om denne fånge. Vem har den största äran?
Lorenzo Det var jag som lade krokben för hans häst.
Horatio Men det var min lans först som slog honom ur sadeln.
Lorenzo Jag var den som tog ifrån honom hans vapen.
Horatio Men innan dess så tvang jag honom lägga från sig sina vapen.
kungen Det synes mig att den som bäst kan svara på en så besvärlig fråga vore fången själv. Prins Balthasar, träd fram. Ta era händer bort från honom. Balthasar, liksom i ert palats i Portugal skall ni behandlas här som samma kunglighet med lika hög respekt, och ni har ingenting att frukta. Er far skall ge er lösen; det är allt, en ren formalitet, varefter ni är fri igen. Berätta nu vem som har äran av er fångenskap.

Balthasar Den ena tog mig fången genom riddarskap, den andra genom våld. Den ena vann mig genom artighet, den andra genom hugg och slag. Den ena lovade mig nåd och liv, den andra ville ge mig döden. En av dem vann min tillgivenhet, den andra vann mig genom övervåld. Så därigenom tillhör jag dem båda.

Hieronimo Det står klart, ers majestät, att prinsen hellre valt Horatio, min son, som sin beskyddare, än Don Lorenzo som sin mördare.

Balthasar Min gode marskalk, ni är part i målet då Horatio är er son, så vakta väl er tunga. Gentlemän, jag ber er respektera mitt beslut, ty jag har funnit vad jag håller för en rättvis lösning. Brorson, du har tagit prinsens häst och vapen. Håll dem. De är din rättmätiga belöning. Lösensumman som vi får för Balthasar skall dock tillhöra Don Horatio. Så får var och en sin lön för visad tapperhet. Men fången skall dock hållas av Lorenzo, ty han har resurserna att rätt förpläga en så kunglig fånge, medan ditt hus, Don Horatio, är alltför påvert. Accepterar ni mitt domslut?

Balthasar Jag har ingenting emot det men ser gärna att Horatio gör mig sällskap i Lorenzos slott.

kungen Horatio, överge ej sådan kunglig vän som anhåller om dig som sällskap! Var med honom i hans fångenskap och omvandla den till en ljuvlig vänskap. Låt oss festa nu och fira segern och förpläga oss och våra gäster! Denna dag får icke slockna utom till kanonernas salut till våra välgångsskålar!

(reser sig och bryter upp med hovet och visar vägen till banketten.)

Scen 2. En trädgård.

Bel-Imperia Otröstlig är jag, och jag vägrar tro min älskade är död. Så kan det ej gå till. Han finns ännu, han hägrar ständigt framför mina ögon, som om han bevakade alltjämt sin Bel-Imperia, sin fästmö, detta nu utgråtna arma skal av sorg, där allt är tomhet blott och mörker kvar av hennes förr så glädjefyllda varma kärleksfulla hjärta. Men här kommer nu Horatio, min älskade Andreas vän.

Horatio Hur mår ni, kära infantinna?

Bel-Imperia Lika eländigt som vanligt, och jag vägrar fortfarande acceptera att Andrea ej är mer i livet.

Horatio Jag förstår er djupa sorg.

Bel-Imperia Alltmedan skurken som tog livet av min älskade går här och frodas som en bortskämd sprätt, och ni, Andreas vän, uppvaktar honom.

Horatio Därtill kommenderad av hans majestät. Jag har ej något val.

Bel-Imperia Det sägs att mördaren Don Balthasar står nära er och håller av er. Men jag trodde ni var Don Andreas vän, den bästa vännen till den ädling som Don Balthasar, er vän, tog livet av.

Horatio Prinsessa, Don Andrea stupade i strid. Han dog en ärbar död på tapperhetens slagfält, dödad som soldat av en soldat vars plikt det var att döda fiendesoldater. Vi vann striden dock och hade turen att få ta hans baneman som fånge. Att den banemannen Balthasar då fattade ett tycke för sin överman var icke mitt fel.

Bel-Imperia Dessa män gör alltid blott så gott de kan och trasslar därvid alltid till det så att allt blir bara fel, och det är bara därför som de ställer till med krig. Vi kvinnor startar aldrig krig.

Horatio Helena då?

Bel-Imperia Du vet hur oskyldig hon var. Det var de galna männen blott som krigade för henne. Hon var deras undanflykt och ursäkt för att kriga tills de alla dog,

de dårarna. Men hellre hade jag nog sett dig döda Balthasar, Andreas mördare, än släpa med den sprätten hit till Spanien in i våra hem, där han blir furstligt underhållen.

Horatio Han är son till konungen av Portugal. Hans rang ger honom rätt till furstlig glans om än han är vår fånge.

Bel-Imperia Och jag såg dig hellre umgås mer med mig än med den sprätten.

Horatio Jag har alltid respekterat er, prinsessa.

Bel-Imperia Ni var min kärleks bästa vän. Jag har ej någon annan efter honom.

Horatio Jag ser blott min största ära i att få fullgöra mina skyldigheter mot er, men jag måste även lyda kungen.

Bel-Imperia Att ni fjäskar för Andreas mördare?

Horatio Han är av lika kunglig börd som kungen, och de äger båda att befalla över mig.

Bel-Imperia Så gå då bort och roa er med den där sprätten. Lämna mig här ensam med min sorg.

Horatio Han kallar på mig. Jag är strax tillbaka, ljuvaste prinsessa. (*går*)

Bel-Imperia Ja, han är min älskade, han kände min Andrea och får överta Andreas roll. Andrea lämnade mig ensam, men Horatio finns kvar. Så älska mig, Horatio, och jag skall vara din och lika trogen dig som min Andreas minne, ty i dig finns någonting av den jag älskade. Så lever jag nu för min längtan blott, min längtan efter Don Horatios sällskaps kärlek och min längtan efter döden hos Andrea. Men hans mördare går ännu fri, och där finns hämndens plikt att genomföra. Ännu har jag något skäl att hålla fast vid livet, om så skälet blott är själva döden.

Lorenzo (inträder med Balthasar) Här går du allena, syster, med ohälsosamma moln i pannan, som om du arbetade med sjuka tankar.

Bel-Imperia Vem gör inte det? Och glöm ej: jag har sorg.

Lorenzo Din sorg är blott en fåfång egenkärlek, ty den som du sörjer är ju död.

Bel-Imperia Det är ju därför som jag sörjer honom.

Lorenzo Sörjer gör de levande i fåvitskhet för dem som äro döda. Det går ej ihop. Det är att kasta sorgens liv och energi i dödens mörka kista.

Bel-Imperia Sorgen är ett vackert väsen. Blott de döda har gjort sig förtjänta av det, ty de levande går blott omkring och stinker.

Lorenzo Men de levande skall alla dö, och de förtjänar att vi sörjer för dem, eftersom de lever.

Bel-Imperia Vem ska jag då sörja för? Den enda som jag älskade är död, och desto mer jag älskar honom för att han är död.

Lorenzo Här är en prins som gärna skulle njuta av ditt sällskap.

Bel-Imperia Vad är det då för en prins?

Lorenzo Prins Balthasar av Portugal.

Balthasar (höviskt) Om jag kan hjälpa er ur sorgen, ljuvaste furstinna, vore det min ljuvligaste plikt.

Bel-Imperia Ni mördade min älskade. Om ni för honom åter till mig levande och glad, så har ni lyckats i er föresats.

Lorenzo Han dog i ärlig strid, min syster. Det är krigets lag.

Bel-Imperia Tror du att det förändrar saken? Han är lika död, och denna mördare är lika fullt hans mördare.

Balthasar Högst ofrivilligt och fullkomligt oavsiktligt.

Bel-Imperia Inbilla det någon annan. Ingen dödar ofrivilligt. Era flaskor förespeglingar och fjäsk blott äcklar mig. Jag ville vara ensam, men ni ville inte låta mig. Så låt mig då få gå. (*går men tappar en handske*)

Horatio (som kommer in, tar upp den) Prinsessa, glöm ej eder handske.

Bel-Imperia Tack, min vän. Behåll den för er artighet.

Balthasar Ni böjde er i rätta ögonblicket, Don Horatio.

Horatio En högre ära fick jag därför än jag hoppats och förtjänat.

Lorenzo Tag ej åt er hennes nyckers flärd och flyktighet. En kvinnas gunst är som ett gynnsamt väder som snabbt övergår i regn och storm och åska utan att förklara varför. Låt oss ägna oss åt bättre tävlingar och sport än damers lösa gracer.

Horatio Jag kom hit för att närvara vid den fest som kungen ämnar ge åt Portugals ambassadör, som kommit hit med skänker och med lösen för vår gäst och prins.

Balthasar Då får jag säkert höra goda nyheter från hemmet.

kungen (kommer in med ambassadörer och uppvaktning) Nå, vad säger ni nu, excellens? Vem står där om ej Balthasar, er konungs egen son?

ambassadören Vad ser jag? Det är sant! Prins Balthasar! Er far går hemma i förtvivlan, gråter dagarna i ända i tron att ni var förlorad!

Balthasar Ändå har vi skickat bud till Portugal om att jag var i goda händer här och tagen väl om hand.

ambassadören Det budet har ej kommit fram. Vi sörjde er som död.

Balthasar Jag är blott fången här i goda vänners garn, som snärjer mig i deras lekars nöjen och deras damers fala skönhet. Ja, jag är förlorad här i nöjenas Madrid, där paradiset dominerar horisonten genom fröjder utan tal.

kungen Som blott har börjat. Låt oss festa nu och vara glada, ty den som ni trodde var förlorad, herr ambassadör, är mera levande än någonsin och har med oss och sin personlighet förenat Portugal och Spanien i en sällspord samstämdhet, som får oss samtliga att undra: varför krigade vi någonsin? Vi var ju alltid samma land och folk på samma halvö, såsom bröder minst i alla tider.

ambassadören Låt oss fira detta och besegla freden mellan våra länder helst för evigt.

kungen Alldeles förträffligt! Ingen kan ha något emot det. Så låt oss dränka alla mulna tankar och historiens vanvett i den enda makt som alltid borde få behärska allas våra liv: det ljuva vinet.

Balthasar Mera visdomsfulla ord har aldrig talats av en konung.

kungen Alltså är vi alla överens i fredens tecken.

Hieronimo Må det fortsätta i samma stil i hela er regering.

Horatio Skål, far, för din framsynta diplomati!

Balthasar (med blickarna mot Bel-Imperia) För skönheten och kärleken i evighet!

Lorenzo (menande till ambassadören) Ett lämpligt äktenskap att äntligen förena våra länder med?

ambassadören Varför inte?

Bel-Imperia Endast jag står utanför och tror ej på den artificiella glädjens politik. Ja, sup er fulla, gubbar, och glöm bort all verkligheten på det att den snart må smyga sig på er som mörkret bakifrån ur stormens kalla natt. Jag tror ej på den ansträngda konstlade glädjen, ty den är som kraniets kalla döda grin: en tom grimas som stelnat och som ej är något annat än den kalla dödens ofrånkomlighet och evighet.

(Alla andra festar och skålar. Balthasar kastar emellanåt lystna blickar mot Imperia i samförstånd med Lorenzo, medan Horatio mera betraktar henne med någon förståelse.)

(Andrea och Venganza uppträder på något avstånd.)

Andrea Kom vi hit från avgrundsmörkrets evighet blott för att skåda hur min mördare har roligt? Dessa fester gör mig mer bedrövad in i själen än de grymmaste autodaféer.

Venganza Lugna dig. Det här är bara början. Inga fester äger rum förutan att de spårar ur ordentligt. Och ju gladare en fest är, desto värre slutar den.

Andrea De är för glada för min smak. Jag står ej ut.
Venganza Du skall ej länge till behöva lida, ty intrigerna har redan börjat slipas av sig själva.
Andrea De är bara hjärnsläpp än så länge, och du bara lovar utan att ha hållit något hittills.
Venganza Tålmod, min vän! Snart blir du festbankettens överman och överhuvud, när de alla samlas för din skörd.
Andrea Jag börjar tycka det går långsamt.
Venganza Grunder måste läggas utförligt och långsamt om ett skeende skall kunna genomföras enligt ritningarna. Tag det bara lugnt. (*de går. Banketten fortsätter.*)

Akt II scen 1.

Lorenzo Ge inte upp, min bästa vän, ty trägen vinner. Ingen frukt når mognad utan att den faller ifrån trädet.
Balthasar Det är mitt fel, inte hennes, att jag ej har framgång och når fram till hennes hjärta. Jag har alltid klumpiga metoder. Kanske att hon kunde älska mig för att jag är av kungligt blod, men ändå är jag alltjämt bara fånge. Kanske att hon kunde älska mig för att jag är din vän och du är hennes broder, men jag anar att hon har ett annat mål i kikarn. Kanske att hon kunde älska mig om jag blir hennes kärleks träl, men sådant slutar aldrig väl, och jag misstänker att hon inte alls är intresserad av min kärlek.
Lorenzo Vi ska nog klara henne, var så säker. Om hon älskar någon annan ska vi lura ut det. Pedringano!
Pedringano Ja, min bästa herre.
Lorenzo Spionera på min syster och tag reda på vem hennes hjärta tillhör, men diskret: hon får ej ana att vi snokar i hennes privatliv.
Pedringano Jag kan kanske veta redan vem hon tillhör.
Lorenzo Du får guld och mer därtill om du avslöjar saken.
Pedringano Hennes hjärta tillhör Don Andrea.
Lorenzo Men, din skojare, Andrea är ju död!
Pedringano Jag vet.
Lorenzo Hur kan hon älska honom då?
Pedringano Emedan han är död.
Lorenzo Har hon ej haft en annan efter honom?
Pedringano Inte som jag vet. Hon sörjer honom jämt, och efter att han stupade har hennes hjärta varit stängt för alla andra, särskilt då för mig.
Lorenzo Vet hut, din slyngel! Tror du inte att jag känner henne, min unika syster? Hon har aldrig haft en annan tanke i sin skalle än erotiska utsvävningar. Hon älskade Andrea, men att han är död betyder bara en sak: att hon vänt sin kärlek till en annan.
Pedringano Jag är okunnig därom.
Lorenzo Du ljuger! (*drar sitt svärd*) Min bästa dräng, jag tar tillbaka din kredit. (*ställer honom mot väggen med stålet mot hans hals.*) Om du ej genast säger vad du vet får du betalt med ränta genom iskallt stål en gång för alla.
Pedringano Sanningen att säga tror jag ej hon älskar någon annan än Andrea, om det inte var Horatio.
Lorenzo (*förvånad*) Horatio?
Pedringano Han är den enda möjliga.

Lorenzo Marskalkens son Horatio?
Pedringano Det kan ej vara någon annan.
Lorenzo Säg hur du vet detta, och du skall belönas rundligt. Frukta ej min vedergällning för att du berättar vad du vet.
Pedringano Jag vet att hon har skrivit honom brev som jag har läst på vägen.
Lorenzo Det är således en redan etablerad och långt gången sak?
Pedringano Jag vet att hon nu föredrar Horatio framför Balthasar, hur ädel han än är som prins.
Balthasar Och det är hennes egna ord, din skurk?
Pedringano Dess värre.
Balthasar Don Horatio! Och jag som trodde att du var min vän!
Lorenzo Ge akt på henne, Pedringano. Rapportera till mig var de mötas och vad kärlekstecken de utbyter med varandra. Detta måste kartläggas och utredas som grund för vidare åtgärder. Pedringano, tjäna henne troget som förut, men rapportera allt om denna ömma svaghet till mig, så skall du gå fri från åtal och från vedergällning.
Pedringano Jag har avslöjat sublimes hemligheter för er i förtroende, men om ni nu missbrukar dem så måtte detta svärd, som ni har hotat mig till livet med, bli vänt och brukat mot ert eget liv. (*går*)
Balthasar Tror du att vi kan lita på den narren?
Lorenzo Han är bara feg. En sann lakej kan aldrig ljuga men är lydlig intill döden blott av feghet och av fruktan.
Balthasar Vi kan ej bestämma över Bel-Imperias kärlek.
Lorenzo Inte? Där ej ordet räcker till tar våldet vid och ger då resultat, men guld ger ännu bättre resultat och utan våld. Du anar ej hur långt man kan få folk att prostituera sina själar genom guld, och Pedringano är fullständigt såld. Han tillhör oss och är förlorad liksom min av kärlek sjuka syster, som vi nog skall kunna bota.
Balthasar Hur? Jag ser ej någon annan råd än att få Don Horatio ur vägen.
Lorenzo Det skall inte bli så svårt.
Balthasar Men jag befarar, att om vi avlägsnar honom ur din systers hjärta, skall hon bara ännu mer avlägsna sig från mig.
Lorenzo Det får vi se. Du avgör saken. Skall vi likvidera honom?
Balthasar Jag ser allting klart nu. Han allena är anledningen till mina olyckor. Han ledde kriget och besegrade mig, tog mig fången och förödmjukade mig. Som om ej detta allt var nog tog han min älskade ifrån mig även. Det är inte acceptabelt.
Lorenzo Alltså gör vi slag i saken.
Balthasar Han har bett om saken själv.
Lorenzo Han har sig själv att skylla. Då är saken klar.
Balthasar Jag börjar gilla dig, Lorenzo. (*de går*)

Scen 2.

Horatio Ljuvaste, om nu vår kärleks hemlighet har stigit från en väl förskansad glöd till öppen flamma, varför döljer du dig ännu då och drar du dig introverterande ifrån mig?
Bel-Imperia Jag är som ett skepp men utan roder ute på en stormig ocean, som vet att hamnen är det enda trygga målet, och den hamnen, vet jag, är du själv, min älskade. Men ändå irrar jag på djupet, ensamt, utan roder på det krabba öde mörka

havet och får ingen ro och finner ingen väg och saknar lots att visa rätt väg in till hamnen.

Pedringano (avsides, till Lorenzo och Balthasar) Här är turturbarnen, som jag lovade att visa er.

Lorenzo Och tagna på bar gärning!

Balthasar Tyst! Låt oss få höra hur de kuttrar.

Horatio Låt mig då få visa vägen som din enda rätta lots, ty jag är rätta hamnen.

Bel-Imperia Ja, jag vet det väl, men ändå kan jag ej bli kvitt det mörka havets storm och ensamhet. Jag ser blott hot och ofärd överallt och kan ej lita på en enda lots, ej ens på dig, av fruktan för att dra in oskyldiga i en oundviklig tragedi.

Balthasar Jag står ej ut! Hur kan de vara så intima och jag själv stå utanför?

Lorenzo Ge dig till tåls, min svågerkandidat. Snart är vi av med honom.

Balthasar Är vi? Det kan jag ej se.

Bel-Imperia Du är så tyst, Horatio.

Horatio Om rösten tystnar talar tankarna med desto större högljuddhet.

Bel-Imperia Om vad?

Horatio Om kriserna som varit och om lyckan som skall komma.

Balthasar Nej, om lyckan som har varit och om kriserna som väntar dig.

Lorenzo Var tyst!

Bel-Imperia Vad kriser, och vad lycka?

Horatio Krigets kriser och kärlekens lycka.

Lorenzo Nej, din egen död och ingen lycka alls.

Balthasar Håll käften!

Bel-Imperia Krigets kriser är ej mer, så glöm dem, och låt oss i stället koncentrera oss på kärleken och lyckan. Skriv mig ljuva dikter, och jag skall besvara dem. Ge mig de honungsljuva kyssar, och jag skall ge dem tillbaka och med ränta. Låt mig få din kärlek, och den skall i mig förstoras till den milda grad.

Horatio Så låt oss definiera tid och plats för dess kungörelse och etablering.

Balthasar Detta överskrider alla gränser för anständighet och det uthärdliga.

Lorenzo Låt deras eld bli smedjan åt din rättmätiga vedergällnings klingas härdande.

Bel-Imperia Låt vår förlovning äga rum var vi först sågs och träffades, ty hovet är en farlig plats på grund av dess offentlighet. Låt oss i hemlighet förlovas på det att ej någonting må störa den förrän den är ett faktum. Jag har förut mistat en jag älskade en gång för mycket. Något sådant får ej någonsin riskeras en gång till.

Lorenzo Den risken har du tagit redan, och din andre kavaljer är redan död.

Balthasar Tag ej ut segerns lön i förskott förrän den har vunnits.

Horatio Det vet du, älskade, att jag den siste är i världen att riskera ingenting för dig.

Bel-Imperia Vad menar du?

Horatio Jag menar någonting som kan riskera någonting för dig.

Bel-Imperia Ja, det var bättre.

Balthasar Ja, för det var ännu sämre.

Lorenzo Vare alltså för vår del deras förlovning inseglet på kavaljerens död. Är vi om detta överens?

Balthasar Vi har ej något val.

Lorenzo Jag menar det. (*De tummar tillsammans på saken medan samtidigt Horatio och Bel-Imperia möts i en kyss. Pedringano skakar misstroget på huvudet.*)

Scen 3. Hovet.

kungen Min bästa bror Don Cypriano av Kastilien, vad säger nu din dotter Bel-Imperia till frieriet från Don Balthasar av Portugal?

Cypriano Jag har ej något tvivel om att hon skall acceptera det. Hon spelar blyg och ödmjuk men kan ej i längden motstå prinsens kärlek, ty hon vet, att om hon schabblar bort den går hon även miste om sin faders nåd och kärlek.

kungen Då föreslår jag er, ers excellens av Portugal, att uppfordra er konung till att fixa äktenskapet för ett närmare förbund av våra länder. Hennes hemgift skall bli rundlig, och om hon så föder Balthasar en son skall denne bli vår arvinge till både Portugals och Spaniens krona.

ambassadören Det är ett anbud så förmånligt att ej någon väl skall kunna motstå det.

kungen Jag menar det. Så framför våra hälsningar till konungen i Lissabon, vår broder. När avreser Don Balthasar?

ambassadören Han är på väg att bryta upp.

kungen Glöm ej att ordna lösensumman, som hans överman skall ha, Horatio, marskalkens son.

ambassadören Det håller på att ordnas.

kungen Tack igen då, och farväl.

ambassadören Farväl ni alla, tack för gästfriheten, och min komplimang till sköna Bel-Imperia. (*bugar sig och går.*)

kungen Nu, min bror, se till att dottern din ej sumpar detta äktenskap. Det vore för bedrövligt om hon genom nyckfullhet lät denna möjlighet gå oss ur händerna.

Cypriano Det ligger i vår stats och samtligas intresse att hon ställer upp för oss och genomför affären. Annars blir det synd om henne, och hon vet det.

kungen Bra. Vi litar på att ni med bästa vilja samarbetar.

Cypriano Det skall nog gå vägen, bror.

Scen 4. En park med paviljong.

Horatio Här möts vi än en gång, min ljuvaste Imperia, att förnya våra kärlekslöften med den heligaste kyss.

Imperia Jag känner likväl oro. Det är någonting på gång som vi ej kan behärska.

Horatio Litar du ej på din tjänare?

Imperia Just därför har jag honom med mig. Pedringano, ställ dig utanför på vakt vid ingången till parken och ge genast varning om det nalkas någon obehörig som kan störa.

Pedringano Ja, min härskarinna. (*avses*) Jag skall genast hämta Don Lorenzo, rätt man att föreviga er galna union. (*går*)

Horatio Var inte orolig, min älskade.

Imperia Ju mer du ber mig låta bli, dess mer orolig blir jag.

Horatio Det går över. Ingenting kan hindra kärleken när den är äkta.

Imperia När den är som äktast är den mest i fara.

Horatio Inte här hos mig.

Imperia Jag älskar dig, Horatio. Kom ihåg det alltid vad som än må hända.

Horatio Aldrig har jag tvivlat på den saken. Alltid skall jag stå dig bi vad som än händer. Och vi är i säkra händer, ty min far har hela militären och dess makt i sina kompetenta händer. Så hur kan väl något drabba eller störa oss?

Imperia När säkerheten är som störst är faran såsom mest försåtlig. Inget överfall är mera plötsligt än det bakhålls infernaliskhet som drabbar lyckan.

Horatio Nog nu, älskade, av dina olycksprofetior. Öppna vägen till din mun.

Imperia För dig är alla dörrar öppna.

(De kyssas. Plötsligt bryter Lorenzo, Balthasar, Pedringano och lejda mördare in.)

Imperia Pedringano! Vi är förrådda!

Lorenzo Täpp till käften på den lösaktiga skökan! Häng honom i närmsta träd! Låt det gå undan kvickt!

Horatio Don Balthasar! Vad har jag gjort dig? Vad är detta för ett dåligt skämt?

Balthasar Det är ej något skämt, min vän. Du står i vägen för vad makten vill.

Imperia Min bror! Gör med mig vad du vill, men skona Don Horatio!

Lorenzo Lömska slyna, du har gått för långt i egensinnighet. Det är för sent.

Pedringano Tyvärr, prinsessa, har vi våra instruktioner. *(munkavolar henne)*

Horatio Ni vet inte vad ni gör.

Lorenzo Det är just vad vi vet, din skändare av dödas fästmör. Känn på detta! *(hugger dolken i honom)*

Imperia (får loss munkaveln) Skona honom! Han är oskyldig! Den enda skyldiga är jag! Jag ville älska honom, men han ville aldrig älska mig!

Balthasar Men jag vill älska dig, och ingen säger nej till mig!

Lorenzo Det vare med den saken hur det vill. Nu är han död. Om han ej ville älska dig, min syster, fastän du bjöd ut dig, så behöver han ej längre nu.

Imperia Ni omänskliga mördare!

Lorenzo Täpp till den slampans käft, för helvete, och se till att hon kommer undan härifrån! Vi smiter innan vi får mera pålitliga ögonvittnen.

(Imperia förs bort munkavlad. Alla försvinner brådstörtat. Endast Horatios lik blir kvar, fullständigt nerblodad och hängd.)

Hieronimo kommer förbi.)

Hieronimo De ville att jag skulle komma hit för att få veta någon hemlighet. Jag hoppas blott min son går varsamt fram. Prinsessor är ej någonting att leka med. Om vanliga mamseller spelar med sin nyckfullhet ibland så kan prinsessor ställa till med katastrofer utan att det ens berör dem. Men vad är det här? Det verkar som om här begåtts en oegentlighet. Här hänger någon fast vid trädet, och uppsprättad är han också, som om någon skurit ut hans samtliga organ. En sådan stackars sälle måste vi ju hjälpa. *(befriar Horatio ur snaran och lägger honom på bänken.)* Men vad är det här? Vad är det för ett dödligt spratt man spelar mig? Horatio! Det får ej vara du! Säg att du lever! Säg att detta är en mardrömsillusion! Det får ej vara sant! Horatio! Min ende son! Hur kunde detta hända? Detta hår som jag har smekt så många hundra tusen gånger, dessa ädla anletsdrag av bara heder, ärlighet och mod, min egen gosse, nej, det är omöjligt! Detta kan ej ha fått ske! Och här, invid ditt hem, här i min egen trädgård!

Isabella (inkommer) Vad är det för underliga gny jag hör, min make? Varför kommer du ej in?

Hieronimo Se här, min älskade, vår ende son, brutalt och skändligt massakrerad, dubbelt mördad genom både slakt och hängning, ursinnigt avrättad genom ett hysteriskt hat! Det verkar fullkomligt absurt och vanvettigt i sin befängda överdrift.

Isabella Vår ende son! Men vem kan ha begått ett sådant brott? Han var ju vänsällast i landet. Ingen ville honom illa.

Hieronimo Jag kan ej förstå det. Någon måste här ha blivit mer än bara galen. Här finns ej motiv, metod, ej sans och ingenting som stämmer. Det är bara ett jag vet med säkerhet: att den som gjorde det skall spåras upp och vedergällas.

Isabella Det är ofattbart. Så drabbad är jag av ett hav av tomhets mörker att jag ej kan gråta för den storm som vänt sig inåt i mitt hjärta. Inåt gråter jag kaskader av ett outsynligt vattenfall som dränker mig och drar mig ner i sorgens avgrund utan botten, men det störtar bara inåt – ingenting kan komma ut.

Hieronimo (omfamnar och tröstar henne) Min maka, denna sorg skall vara tecknet för vår framtid. Jag har tjänat Spanien troget hela livet som den oförvitligaste marskalk. Skall då detta vara tacken för en livstids trohet, självuppoftning och riskerande av livet? Nej, det kan ej accepteras! Jag skall gå till botten med det värsta nidingsdådet någonsin, och ingen skyldig skall gå säker i all evighet. Jag skall förfölja dem till döds till absoluta nollpunkten i helvetet om det behövs! Min hämnd skall vara säkrare än någonsin den heligaste plikt!

Isabella Må jag begråta liket tills jag dör. Må jag begjuta detta hjärtekrossande slutresultat av all min kärleks möda under hela livet med mer djupa oceaner av min sorg än vad Atlanten rymmer.

Hieronimo Åtminstone tills det blir hämnat. Sedan kan vi gravlägga vår son och lysa frid över hans minne.

Isabella Frid får jag aldrig för hans minne.

Hieronimo Ännu mindre jag. Det skall bli oljan på den rättmätiga hämndens osläckbara eld.

Isabella Min make, detta är för mycket.

Hieronimo Vi har ej förtjänt ett uns av detta öde, ej en bråkdel, ej den ringaste detalj, ty vi var rena, hederliga och oskyldiga.

Isabella Jag står dig bi i hämndens värv.

Hieronimo Så skall det låta. Den skall hålla oss vid liv.

(går bort med Isabella, som äntligen brister ut i bitter hjärtskärande gråt. Horatios lik blir liggande i förgrunden, när Andrea och Venganza uppträder.)

Andrea Vad menar du med detta, broder? Det var Balthasar du skulle hämnas på, ej orsaka min bästa vän Horatios död. Och Bel-Imperia, min älskade, är nu i händerna på skurkarna, som säkert passar på att skända henne. Allt du åstadkommit har nu bara blivit fel. Har du fått allt om bakfoten?

Venganza Du talar om din skörd fast bara sådden satts i jorden. Oroa dig inte. Det behövdes något drastiskt bara för att väcka upp den gode Hieronimo. Nu har han vaknat till sin verklighet och kommer småningom att börja rasa. Och när konungens lojalaste trojänare blir vred är det nog bäst att hålla sig ur vägen, ty en helig vrede är blott mera fruktansvärd ju mera den är helig.

Akt III scen 1. Portugals kungliga hov.

Kungen av Portugal Min son, min älskade olycklige och ende son! Den ena dagen all nationens stolthet, hoppet för vår framtid och ledstjärnan för vår nationella framgång, nästa dag en svunnen dröm, en slocknad sol, ett hopp som grusats till osynliga atomer och ett lik som tappats bort. Nu har jag inget mer att göra under resten av mitt liv än bara gå här i min ensamhet och sörja.

Villuppo Kasta dock ej samtlig skuld på Alejandro. Det var kanske ej hans fel, och jag såg honom själv strax före slaget stå och prata med vår prins på högst vänskaplig fot. Det kunde ej rå något tvivel om att de var bästa vänner.

Portugal Ansvaret är Alejandro's lika fullt ändå, som lockade min son ut i den digra striden, och jag hyser inget tvivel om att det var Alejandro's önskan att på så sätt röja Balthasar ur vägen. Min son var god och trodde bara gott om alla, så det var

ej svårt för Alejandro att innästla sig hos honom för att locka honom in i fiendernas fälla. Hämta in den uslingen! Här har vi daltat alltför länge med den kriminella mördaren!

(Några knektar kommer in med Alejandro i kedjor.)

Ej någonting kan rädda dig nu längre, Alejandro! Min son kräver hämnd, och jag får ingen ro att sörja förrän hans förrädare är död.

Alejandro Ers majestät, ni har ej ens bevis på att er son är död. Ge tålmodet någon chans att låta klokheten få någon talan.

Portugal Du försöker bara slå blå dunster i mig. Jag kan inte pratas bort nu längre. Inget tålmod i världen kan nu längre rädda dig. För bort honom, tortera honom, pressa ur honom bekvämligheten om hans intrig på halstret! Bränn honom på bål om han framhårdar i sin lögn!

(Alejandro binds fast vid tortyrredskapet.)

Alejandro Villuppo, det är du som fört mig in i döden, men min ande skall hemsöka dig med evig hämnd!

Villuppo Tvärtom, min vän, jag var din advokat.

Alejandro Din falske orm, som inbillade vår monark att Balthasar var mördad genom mig!

Villuppo Tvärtom, jag framhöll hela tiden att vi ej ens har Balthasars lik.

ambassadören (inträder) Vad är det här?

Portugal En avrättning av den som vållade min sons död.

ambassadören Håll! Han lever!

Portugal Vem?

ambassadören Din son!

Portugal Min Balthasar? Han lever?

ambassadören Ja, och i den högsta välmåga i fångenskap i Spanien, där han föll för infantinnan, och vi håller just som bäst på med att binda kungahuset samman.

Portugal Vad är detta för besynnerliga utopier? Är ej Balthasar då död?

ambassadören Han räddades till livet av en viss Horatio, som skyddade sin fiende med egen sköld och fick honom att ge sig i hans fångenskap. Han lever som en prins i hovet mitt bland Spaniens skönaste prinsessor.

Portugal Befria Alejandro genast. *(Denne befrias. Kungen omsluter honom.)* Jag ber dig om förlåtelse, min vän. Allt skenet var emot dig. Jag beklagar att jag inte trodde på dig och att det fick gå så här långt.

Alejandro Det är bittert att ens oskuld måste bli bevisad för att man skall undgå en förrädares oskyldiga avrättning. Ej någon ville höra på min oskuld blott för att ni trodde på min skuld.

Portugal Ja, ja, men det är över nu. Gå hem i frid. Nu skall vi festa. Trognaste ambassadör, berätta mera! Vad är det för äktenskap ni har i tankarna? *(tar hjärtligt ambassadören ut, och hovet följer med)*

Alejandro (ensam kvar) Så jublar de lättsinnigt under festen och har redan glömt att de höll på att lemlästa och avrätta en oskyldig. Jag önskar nästan att den odräglige Balthasar var död.

Scen 2.

Hieronimo Har Hieronimo ej någon rätt att sörja, då han är en grand av Spanien? Skulle Hieronimo ej få ha rätt att gråta då han är sitt lands och sin monarks marskalk? Har Hieronimo ej rätt att få bli galen då hans ende son synbarligen har mördats just av dem han tjänat troget hela livet? Har jag icke rätt att sörja som en far

min ende son, för att jag har en ansvarsfull och viktig position? Har jag ej rätt att skrika ut mitt ve och elände, en värre bitterhet än Lucifers, för att jag innehar ett ämbete? Har jag ej rätt... nej, jag har ingen rätt, ty allt jag hade var en son, och denne ende son har blivit mördad. Jag har ingen rätt att gråta, ty den som jag gråter över är ju död, min ende son. Jag har ej rätt till något liv mer eftersom min ende son har blivit mördad. Jag är som min hustru blott ett skal av tomhet utan annat inom mig än bottenlösa avgrunder av sorgens tomma torra svarta tårars oceaner, som en underjordisk sjö som aldrig kan få utlopp. Allt jag har som än kan givas liv och utlopp är ett överväldigande hämndbegär, vars stormande naturkraft kräver rättvisa med större våld och konsekvens än någon laglig tvångsåtgärd. Om hela hovet ligger bakom detta så skall hela hovet ställas inför rätta, rådbråkas och hängas, stympas och fyrdelas! Ty så säger lagen, Hieronimos naturlag, som är starkare och äger större kraft än någon vild vulkan! Ty det är faderns lag vars son har blivit mördad! – Men vad är det här? (*tar upp ett brev*) Ett brev här på min väg, till mig. Det måste vara konfidentiellt. (*öppnar*) Och det är skrivet med rött bläck. Men kan det vara möjligt? (*läser*) "Hieronimo, i brist på bläck är detta skrivet med mitt blod. Jag hålls i fångenskap och isolering av min bror och Balthasar, som mördade din son, min älskade Horatio. Jag ber dig hämnas honom och mig själv, som ej far väl i dessa mördares brutala händer. Lyckas med din plikt med all den framgång som din olyckliga Bel-Imperia saknar."

Brevet är förvisso ärligt, men vad menar hon? Vad hade de för skäl att mörda honom? Balthasar och han var goda vänner, och Lorenzo hade heller ingenting emot min son Horatio. Detta verkar inte klokt, men ändå menar denna Bel-Imperia allvar. Eller kan det vara någon fälla? Akta dig, Hieronimo, för argan list! Här lurar något som du inte ser. Kan hon ha anledning att tussa mig på Balthasar och hennes bror? Det vet jag icke något om. Men innan jag går vidare så måste jag ha klarhet i prinsessans föga troliga angivelse. Men här är Pedringano, hennes tjänare, som på beställning! Hej, du trogne Pedringano!

Pedringano Marskalk Hieronimo!

Hieronimo Var är er matmor? Är ni icke hennes tjänare?

Pedringano Jag vet ej var hon är. Men fråga hennes bror Lorenzo. Han är här.

Lorenzo (kommer in) Vad är det, Pedringano? Frågar någon efter mig? Hieronimo!

Hieronimo Er trogne tjänare.

Pedringano Han frågar efter Bel-Imperia.

Lorenzo Hon är ej anträffbar.

Hieronimo Jag hoppas att hon ej är sjuk?

Lorenzo Nej, hon har bara lämnat staden. Någon fnurra uppstod mellan henne och vår far, så han har skickat bort henne från staden. Kan jag lämna något ärende?

Hieronimo Nej, inte alls, det är ändå för sent, och jag beklagar att hon inte är i nåd.

Lorenzo Men kanske jag kan hjälpa? Nämn er sak för mig.

Hieronimo Nej, det går icke an. Jag måste söka mig längs andra vägar. Tack i alla fall.

Lorenzo Farväl då.

Hieronimo Min sorg kan ej uttalas av mitt hjärta, och min tanke får ej uttryckas av någon tunga. (*går*)

Lorenzo Ser du, Pedringano, vem som går där.

Pedringano Ja, en av era medhjälpare vid dådet.

Lorenzo Tror du att han kan ha skvallrat?

Pedringano Knappast, för det var så sent, och sedan var han ju med mig mest hela tiden.

Lorenzo Likväl ångrar jag att han fick vara med. Här får du guld, om du kan övertala honom till att möta oss vid San Luigis park. Möt honom där, och träffa honom säkert i hans hjärta, för han måste dö.

Pedringano Men hur ska jag få honom dit?

Lorenzo Jag skickar honom dit. Se bara till att han ej kommer levande ifrån dig.

Pedringano Nåväl, jag går då att beväpna mig.

Lorenzo Ja, gå. (*Pedringano går.*)

Du där.

en page Ers nåd?

Lorenzo Gå säg till honom där, din herre Serberino, att jag önskar träffa honom klockan åtta prick bakom det lilla huset.

pagen Ja, min herre. (*går*)

Lorenzo Allting ordnar sig. Nu gäller det organiserandet av hela inringningen och likviderandet av allt bevismaterial. Att Hieronimo helt plötsligt skulle fråga var min syster är betyder att han snokar, och när någon snokar så betyder det att någon redan vet för mycket. Därför måste jag se till att Pedringano inte babblar utan åker fast för eget brott. Jag måste rådgöra med vakten och ge honom något tips.

Scen 3.

Pedringano (siktat med pistolen) Håll ett ögonblick och tänk dig för en smula, Pedringano. Vad är det du gör? Du skjuter kallblodigt din egen broder, som du arbetat med under samma tak i många år, för att din herre gett dig guld för dådet. Är jag icke då en lejd lönnmördare? Vad ont har Serberino gjort dig, Pedringano? Ingenting! Han visade dig alltid vänlighet och trohet. Men jag har ej val, ty jag är köpt att döda honom, och den enda lagen heter pengar. Trotsar jag min herre blir jag kallad feg och får jag sparken, medan han ger någon annan guld att mörda Serberino i mitt ställe. Alltså är det lika bra jag mördar honom, och min herre ställer sig som skydd emellan mig och lagen. Jag har ingenting att frukta och belöning blott att få. (*tar sikte*)

(*Patrullerande vakter kommer in.*)

vakt 1 Och varför skulle vi bevaka parken extra noga denna afton?

vakt 2 Jag har ingen aning. Någon har väl hört vårt rykte eller fått nåt tips om nåt på gång.

vakt 1 Jag brukar lukta lymlar på långt avstånd, och jag känner stanken här lång väg av mer än bara lömska tricks.

vakt 2 Det är nog bäst att vi ej somnar. Om vi ändå skulle somna är det bäst att göra det med hanen spänd.

vakt 1 Du sa det.

vakt 2 Tyst! Här kommer någon. (*De drar sig undan.*)

Serberino (kommer in) Här är platsen där de skulle möta mig. Vad kan de vilja mig, de höge herrarna? Det måste vara ett förtroendeuppdrag, en hemlighet, förmodligen en delikat biljett de önskar skicka mig till någon dam med. Ofta är det så.

Pedringano Här kommer han, och punktligt! Skjut då, Pedringano, och var säker på att träffa! (*siktat*)

Serberino Jag undrar varför herrarna behagar söla. Ändå bad man mig att vara punktlig. Illa vald är också tidpunkten så sent på kvällen. Allting verkar högst besynnerligt.

Pedringano Jag har dig, Serberino, nu! (*skjuter honom*)

Där ligger han, och jag har gjort mitt jobb.

(Vakterna rycker fram.)

vakt 1 Det där var ett pistolskott.

vakt 2 Och här ligger någon skjuten. Arrestera mördaren!

Pedringano Här arresteras ingen, jag är Pedringano och går fri! *(De slåss. Vakterna får bukt med Pedringano.)*

vakt 1 Min herre, ni bör inte vara ute så här sent. Vad stannade ni inte kvar i sängen för?

vakt 2 Och varför har ni dödat denne oskyldige man?

Pedringano Han vandrade omkring så sent och kom i vägen för mig.

vakt 1 Vi måste allt ta hand om er.

vakt 2 Vi tar honom direkt till Hieronimo.

Pedringano För mig vart fan ni vill! Jag har frisedel och kan mer än väl försvara mig för vem som helst! Jag trotsar hela världen!

vakt 2 Ut med honom!

vakt 1 Det är bäst vi låser in er. *(De går ut med honom.)*

Lorenzo (fram ur skuggorna i mörk kappa med luva) En oskadliggjord. En mindre. Men hur många är det kvar? Det spelar ingen roll. Vi klarar av dem alla genom utstuderad metodik. Två flugor i en smäll har gjort min kväll. *(drar sig ut i motsatt riktning)*

Scen 4.

Balthasar Vad står på, Lorenzo? Redan uppe?

Lorenzo Bara för att varna er.

Balthasar Har något hänt?

Lorenzo Jag fruktar någonting i luften.

Balthasar Såsom vad?

Lorenzo Att någon skvallrat för Hieronimo.

Balthasar Vem skulle göra det och varför?

Lorenzo Det är mer än vad jag vet.

Balthasar Du är hysterisk och har blivit ängslig. Säg, det är väl bara inte samvetskval?

Lorenzo Jag vet att något är på väg, att någon vet för mycket. Därför har jag vidtagit försiktighetsåtgärder.... Men där är min page. Vad nytt, min vän?

pagen Ers nåd, man funnit Serberino död.

Lorenzo Vad sa du? Serberino? Han som var min tjänare?

pagen Just han.

Lorenzo Och har man gripit mördaren?

pagen Ja, man har gripit den som gjorde det.

Lorenzo Vem var det?

pagen Pedringano.

Balthasar Detta är för mycket. Serberino, min mest pålitlige och betrodde tjänare, har mördats av sin egen bäste vän! Hur är det möjligt? Hade Pedringano fått för mycket eller bara fnatt?

pagen Han var vid sina sinnens fulla bruk men väldigt övermodig.

Lorenzo Bäste prins, ett sådant mord kan ej förlåtas. Låt oss genast kräva hämnd för din lojale tjänare hos kungen. Sådant dråp kan icke accepteras.

Balthasar Men vad hade de för bråk? Vad flög i din fördömde tjänares förryckta hjärna? Det har aldrig varit bråk emellan dem förut.

Lorenzo Jag fattar inte heller detta. Men rättvisa måste krävas! Du har mitt bemyndigande av att Pedringano måste straffas och med själva döden!

Balthasar Jag skall kräva saken själv hos kungen och påskynda lagens gilla gång. Din tjänare skall sota för sitt mord på min mest omistliga tjänare! (*går*)

Lorenzo Så fixar allting till sig. Jag består komplotten, och du går på den och undanröjer alla spår så ingen ser hur allting ordnades. Så framstår vi som högst oskyldiga och hedervärda män, och endast de oskyldiga går åt på vägen. Allting fixar sig om man blott håller tyst om vad man vet. Det enda brottsliga är att ej hålla käften. (*en budbärare med brev*)

Är det brev till mig?

budbäraren Till er, från Pedringano, som är satt i fängelse.

Lorenzo Man håller honom alltså säkert inspärrad?

budbäraren Tills han blir dömd och hängs.

Lorenzo Vad vill han mig?

budbäraren Han tror att ni kan rädda honom.

Lorenzo Tror han det? Låt se. (*öppnar brevet*) Hm. Säg honom, att vi har fått hans brev och känner till hans läge och skall göra vad vi kan. Säg det till honom. Han behöver all vår tröst.

budbäraren Ja, Don Lorenzo. (*går*)

Lorenzo Min page, den stackars Pedringano söker tröst. Ge honom denna börs med mera guld och hälsa ifrån mig. Det kommer mera. Du är välbekant med fängelset. Se till att han får börsen så att ingen annan ser det. Hälsa honom att hans fall blir prövat denna dag och att han ej har någonting att frukta. Hans benådning föreligger redan underskriven. Visa honom detta dokumentfodral men bryt ej dess sigill. Berätta att det innehåller hans benådning. Sedan blir han glad. Han får ej öppna det dock innan rättegången når sitt slut. Först då är rätta stunden. Har du nu förstått?

pagen En enkel sak. Jag levererar genast.

Lorenzo Se blott noga till att allt blir utfört väl med diskretion.

(*för sig själv*) Så långt är allting gott och väl. Må allting blott fungera. Återstår nu endast att ge skarprättaren hans förhållningsorder. Sedan kan mitt samvete få sova när de alla som har gnagt på det är döda. Ingen vet vad jag vill. Att jag vill det räcker till för mig.

pagen (för sig själv) Min herre förbjöd mig att titta efter i fodralet, men det kan bara tolkas som en direkt uppmaning att göra det. Det skall ju ändå öppnas, och Pedringano behöver aldrig få veta om sigillet. Alltså. (*öppnar*) Men här är ju ingenting. Det kallar jag ett kungligt spratt. Så de sänder bara kallt den stackars Pedringano rakt i döden och skrattar åt det. Och stackars Pedringano! I tron att han får benådningen i sin ficka kommer han att skratta åt rätten, håna domaren och gyckla med skarprättaren, då han är säker på att slippa undan, men det blir bara lång näsa. Och jag kan bara stå där framför honom och säga: "Frukta inget, Pedringano, för här har du din benådning!" och peppa upp honom inför avrättningen med idel glada illusioner. Ack, vad makten är grym, som så kan förvrida rättvisan till oigenkännlighet mest för henne själv! Jag kan inte gråta för dig, Pedringano, ty du gick faktiskt i din egen rävsax. Allt jag kan göra är att gratulera dig för att du inte vet hur du sitter hjälplöst fast i egen fälla. (*går*)

Scen 5.

Hieronimo Så slavar man för överhetens ordning, upprätthåller den maskerad i begreppet rätt, som om det fanns den minsta rättvisa för någon som bestämmer. Rätten är ett verktyg som manipuleras hur som helst, och ve den rättens tjänare som inte följer överhetens direktiv! Så tjänar man en nyckfull överhets besynnerliga lag och rätt och kräver för den illusionen samtligas respekt men får själv ingen rätt och ingen chans ens till utredning. Nästa fall. Vad står på dagens ordning?

notarien Pedringano, anklagad för dråp.

Hieronimo Finns några vittnen?

notarien Han greps in flagrantia med rykande pistol och yvdes över mordet.

Hieronimo Det blir då ett lätt fall. Kalla samman rätten. För in fången.

notarien För in fången! (*Pedringano föres in, fjättrad med ett brev i handen.*)

Pedringano Det var verkligen på tiden! Där i fängelset blir man lätt bortglömd av en fumlig rättsordning som inte ens kan hålla rent i samhällets kloaker.

Hieronimo Din usla hund till mördare med berätt mod, tror du att du kan föreläsa och predika för din konungs rättssystem? Bekänn i stället ditt infama överlagda mord!

Pedringano Jag sparkade åt helvete en hund som stod i vägen för mig. Sådana blir skjutna på kommando varje dag, ty överheten kommenderar sina tjänare att döda vem som helst. Ni är väl själv soldat, herr domare.

Hieronimo Din arrogans är outhärdlig. Du bekänner alltså att du mördade i kallt blod Serberino, överlagt och utan skrupler?

Pedringano Ja, emedan jag ej hade något val.

Hieronimo Du kunde låtit honom leva, din inbiliska ärelösa skurk! Det hade varit enklare för alla oss och för dig med! Nu måste vi, för att du dödade en stackars tjänare, ta livet av dig med, ty så förkunnar lagen.

Pedringano Vadan denna brådska? Sakta nu i backarna, förmättna herrar, ty jag kan ej hållas ansvarig för mordet.

Hieronimo Du begick det, och du har bekänt. Hur kan du kräva då att du är fri från ansvar?

Pedringano Mordet var beställt. Jag ber er, mina herrar, att ta del av detta brevets innehåll. Därefter får ni döma mig, om ni det vågar.

Hieronimo (till notarien) Vad är det för brev?

notarien (tar hand om Pedringanos brev) Ett öppet brev till Don Lorenzo, kungens frände, son till Cypriano, hertig av Kastilien. Det tycks vara en bekännelse av intrikat natur.

Hieronimo Så må vi läsa den. (*läser*)

"Min herre, det var på ert uppdrag jag begick det mord som jag nu döms till döden för. Om ni ej gitter hjälpa mig i nöden måste jag bekänna min och er skuld i komplotten som den ädle fursten Balthasar av Portugal ock deltog i, jag menar mordet på den ädelborne Don Horatio." Pedringano, din inbiliska bov, bekänner du då även din delaktighet i mordet på Horatio, som tog Don Balthasar till fånga?

Pedringano Det var jag, Don Balthasar, hans hejduk Serberino, Don Lorenzo och ett antal till. Men efteråt blev Don Lorenzo rädd, befallde mig att likvidera Serberino och såg till att jag blev fast för mordet, för att alla vittnen skulle undanröjas.

Hieronimo Detta räddar ej din nacke, Pedringano, men det för ett antal andra upp till rättvisans schavott.

Pedringano Om jag skall dö så är det skönt att ej dö ensam.

Hieronimo Bort med honom! Utrym rättegångslokalen! Må lagen ha sin gång! För honom till schavotten! Han är skyldig flera gånger om! Ej någonting kan rädda honom.

Pedringano Jag är nöjd så länge du ser till, herr domare, om du är rättvis, att de andra följer med mig ner i helvetet.

Hieronimo Om du har någon talan i det helvete du kommer till, så för din sak till Sankte Per, ty endast himmelen kan åstadkomma den gudomliga rättvisa som du önskar. Bort med honom! (*Pedringano föres ut. Lokalen utryms.*)

Så det var sant som Bel-Imperia skrev i brevet, och jag misstog mig som tvivlade på henne. Men Don Balthasar! Han var ju min sons bästa vän och utbad speciellt om att få honom med sig i sin fångenskap som vän och värd! Det stämmer inte. Inte heller hade någonsin Lorenzo något mot min son. Hur blev de sådana förvirrade kanaljer? Här är ännu något som jag icke vet. Låt mig gå hem nu till min stackars galna hustru. Ende sonen har vi grymt förlorat, men än grymmare mot mig var att min hustru skulle tappa vettet, så att jag nu både måste utstå egen sorg och vårda hennes vanvetts avgrundshelvete av mörklagd hjärnas yttersta förtvivlan.

Scen 6.

Lorenzo Och är du säker på att han var alldeles fullkomligt död?

pagen Han kunde ej bli dödare, ers nåd.

Lorenzo Då går vi säkra. Då kan Bel-Imperia släppas fri. Se till att det blir ordnat, och se till att hon blir skickad hit. Jag måste tala med min syster.

pagen Ja, ers nåd.

Lorenzo Då kan vi börja genomföra våra planer. Vittnena är röjda ur vår väg, och allt är klart för handling, bara nu min syster samarbetar.

Balthasar Det är hög tid att hon presenteras, ty er fader hertigen har också frågat efter henne.

Lorenzo Jag gav honom alla goda skäl för hennes indisposition, som ej gav honom några skäl till misstankar och tvivel.

Balthasar Allt blir bra om bara hon kan visa sig.

Lorenzo Du älskar henne ännu?

Balthasar Givetvis.

Lorenzo Jag ber dig då att fara varligt fram med henne. Tänk på att hon alltjämt sörjer sin Andrea. Gör ej något, tag ej någon risk för att misshaga henne. Hon får blott behagas. Det är den enda möjligheten för dig in i hennes hjärta.

Balthasar Som om jag ej visste det, ty så fungerar alla kvinnor. De tål ej den ringaste kritik men faller lätt för ytligaste smicker. Om man säger något sant som ej behagar är man värdelös som lögnare och skurk. Den enda sanningen för kvinnor är vad som behagar dem och det som de vill höra. Därför pratar kvinnor mest alltmedan män i deras sällskap saknar allt förstånd om de ej tiger.

Lorenzo Du kan med din kunskap säkert linda henne om ditt finger. Men där är hon nu. Välkommen, kära syster.

Bel-Imperia Syster? Nej. Du är min fiende, ty annars hade du ej missbrukat din syster så. Jag känner icke den som lyfte vapen i mitt sällskap mot min älskade och slaktade och hängde honom inför mina egna ögon. Jag känner inte den som låste in mig under förevändningen att jag var vansinnig i nio dagar fastän själv du stod för våldets yttersta fördömda galenskap.

Lorenzo Jag ber dig sansa dig, min sköna. Allt jag gjorde var för vår familjs skull och din egen äras skull. Du tycks inte inse ännu att det var blott för ditt eget bästa.

Bel-Imperia Håna mig, men förödmjuka mig ej mer. Du resonerar som inkvisitorerna, som för heretikernas eget bästa bränner dem på bål, torterar dem för att de skall bekänna samröre med Satans sagoväsen och garotterar dem för att de trots sin fria tankekraft och ångern över den skall komma in i salighetens värld direkt med all dess härlighet i form av änglavingars vithet och dess enahanda instrumentalister av blott harpor.

Lorenzo Syster, blanda inte in inkquisitionen! Vår familj står över den, det är blott oadliga enkla människor, utlänningar och tvivelaktigt oskyldigt patrisk som utsätts för inkquisitionens systematiska välgörande utrensningar, men fastän vi står över den har vi ej rätt att kritisera och ifrågasätta den. Du är ej någon häxa – ännu.

Bel-Imperia I försvaret av min ära har du nästan likviderat den totalt.

Lorenzo Min syster, du tycks ej förstå din position och situationens allvar. Du står i beråd att gifta dig med arvingen till Portugals omätliga imperium!

Bel-Imperia Horatios mördare? (*pekar på Balthasar*) Den där?

Balthasar Ha tålmod, prinsessa. Jag är ej så dålig som jag verkar.

Lorenzo Vakta väl din tunga, syster. Det finns bara sämre val, och alla heter straff. Glöm ej din fångenskap.

Bel-Imperia Du hotar mig, din syster?

Balthasar Hetsa inte upp er. Såsom syskon går ni båda två till överdrift och fattar ingenting och får allting att framstå i förvriden skevhet. Ingen suverän familjeära är så helig att den undgår skada om man i dess namn förivrar sig.

Bel-Imperia Och hur vill du försvara din familjeära, mördare och sutenör?

Lorenzo Betänk, Imperia, att du talar till en kronprins!

Bel-Imperia Nej, det borde han själv tänka på, ej jag. Det gäller inte min av er i smutsen dragna ära utan er, er kungliga familjeära, herrar skurkar och bedragare.

Balthasar Förstå mig rätt, Imperia.

Lorenzo Nej, låt mig få redogöra för hur det förhöll sig. Där kom jag med hertigen och denne arvprins, och vi diskuterade just möjligheten av ett äntligt äktenskap emellan Portugal och Spanien, mellan dig och Balthasar, för att en gång för alla stadfästa en evig fred och enhet, när vi ser dig där i paviljongen med den enkle Don Horatio, långt under din börd! Väl medveten om hur du re'n skandaliserat dig med Don Andrea, också ofrälse och utan börd, så kunde jag ej låta dig förnedra dig på samma sätt och en gång till och inför hertigens, Don Balthasars och hela världens ögon! Det gick ej an när du nu skulle bli framtidens drottning! Så vi fann det nödvändigt att utan krus befria dig från vanärens belastning.

Balthasar Och det var då säkrast att på samma gång befria dig från misstanken av att ha haft ihop det med en enkel man, så därför sände vi dig bort i säkerhet långt bortanför all mänsklig ondska och dess djävulska förtal.

Lorenzo Så allt var för ditt eget bästa.

Bel-Imperia Varför blev då ej vår fader informerad om var jag befann mig?

Lorenzo Ack, min syster, din ovärdiga förtvivlan efter Don Andrea hade gått honom så svårt till sinnes att vi fann det bäst att även hålla dig på avstånd ifrån honom.

Bel-Imperia Frågade han inte efter mig?

Lorenzo Jo, och han fick svar. Det svaret var att du nu skulle komma, och här är du ju, så det är inget svar att sörja över.

Bel-Imperia Så ni mördade min älskade och satte mig i bur på okänd ort allt för mitt eget bästa och för även hertigens och allas bästa.

Lorenzo Ja, så kan man se det, även om du lägger saken fram en smula grovt.

Bel-Imperia Don Balthasar, om jag blir er ansvarar jag ej för vad följderna kan bli.
Balthasar Ni tackar alltså ja?
Bel-Imperia Det är ej jag som äger att bestämma i den frågan. Allting avgörs blott för alla andras bästa. Jag är blott en pant i leken och hanteras hur som helst.
Lorenzo Rätt så, min syster. Huvudsaken är att du ej motarbetar oss men samarbetar villigt utan motstånd.
Bel-Imperia Vi får se. Jag fritar mig från ansvar.
Lorenzo Balthasar, hon tackar alltså ja.
Balthasar Jag visste det!
Lorenzo Då klaffar våra planer. Tack, min syster, för att du är klok.
Bel-Imperia All klokhet i den här affären står ni själva för. Jag är en död fisk blott som följer med i strömmen.
Lorenzo Tack för det. (*till Balthasar*) Då kan vi möta hertigen och portugiserna, ty nu har vi en giv på hand. (*går med Balthasar*)
Balthasar Till senare, prinsessa. (*kysser hennes hand och går*)
Bel-Imperia Jag blev kysst hellre av en slemmig padda. Era spindelnät blott trasslar in er själva, mina herrar. Jag skall förbereda mig på att få se hur ni med tiden fångas in i era egna snaror och som ödets fångar sprattlar hjälplöst tills ni kvävs i stanken av era intrigers bullergasers giftighet.

Scen 7.

(5 portugisiska gentlemän kommer in.)

1 Säg, gode man, kan ni måhända visa oss till hertigens palats?
Hieronimo Det har ni framför er.
 2 Vi menar huset där han bor.
Hieronimo Det har ni framför er. Det gäller blott att blicka framåt.
 1 Men där ligger många hus.
 2 Vi söker sonen, Don Lorenzo.
Hieronimo Ah, ni menar Don Lorenzo, son till Don Cypriano?
 1 Ja, just han.
Hieronimo Jag känner honom väl, ty alla vägar bär till honom. Strax intill er har ni vägen från ett dåligt samvete som bär direkt till en förskräcklig skog av fruktan och misstrogenhet, en farligt mörk och ruskig skog, som är rätt farlig att passera. Där finner ni den djupaste melankoli, som om ni bara följer vägen skall förvisso föra er till döden genom ren förtvivlan, vilkas ödesklippor kringgärdar en dal där natten härskar evigt utan att en solglimt någonsin får någon chans. Där kan ni lätt försmäcka, om det roar er, ty den bekanta dalen stinker överlag av giftigaste dunster, som kan fånga vem som helst i brottets svarta träsk, som aldrig släpper någon fri. Och där i dalen finns ett härbärke som mördare har byggt, ett tempel åt deras fördömda själar, ty där finns en svavelkälla som står i direkt kontakt med helvetet. Om ni har hittat dit så skall ni finna där Lorenzo badande i ousinlig vrede i en svavelkälla, som hålls brinnande och flytande av blodet från hans oskyldiga offer, som i dalen omvandlas till kokande förgiftat bly....
 1 Ha-ha! Ha-ha!
Hieronimo Ha-ha! Ha-ha! Ja, var det inte roligt? Ha-ha-ha! (*går*)
 2 Där mötte vi en verklig dåre, eller han var kanske bara gammal.
 1 Kom, vi går till hertigen och finner Don Lorenzo. (*de går*)

Hieronimo (återkommer, med rep och dolk) Nu måste jag se kungen. Någonstans finns det en domare som man kan överklaga till, om han så är i helvetet, och den rättvisans domar kan ej överklagas, ty den som för saker dit kan bara svaras med en säker dödsdom åt den skyldige. Så dra åt helvete, Hieronimo, och utkräv där din hämnd med hela kraften hos det hav av evigt oskyldiga dömda! Lucifer var blott den förste; alla som dömts senare med honom för sitt krav på rättvisa och frihet stormar nu i helvetet och kräver hela världens sällskap i dess mörka låga, ty all världen är långt ruttnare och ondare än hela helvetet, som i jämförelse har blott oskyldighet och menlöshet att skryta med. Men tyst! Här kommer själve kungen med sitt följe.

(Kungen inträder med Lorenzo, Cypriano och ambassadören.)

kungen Högst värderade ambassadör, vad säger nu er konung? Har han mottagit vårt bud och våra nådegåvor?

Hieronimo Rättvisa, o konung, rättvisa för Hieronimo!

Lorenzo Herr marskalk, ser ni ej att konungen är upptagen?

Hieronimo Å, är han det?

kungen Vem är det som vill blanda sig i våra angelägenheter?

Hieronimo Inte jag. Låt mig ej störa. Bara gå förbi.

ambassadören Ers majestät, han har förvisso mottagit ert bud och era gåvor. Och det är med ousäglig glädje som han mottar era bud och alla dess förslag. Han gläder sig omåttligt åt föreningen av Bel-Imperia och hans kronprins och vill själv närvara vid den högtidliga akten och stadfästa våra länders eviga förbund igenom en gemensam dubbelkröningsceremoni av vår framtids enade nations monarker.

kungen Han vill alltså ge sin krona åt Don Balthasar och Bel-Imperia samtidigt?

ambassadören Ja, just så, med största glädje.

kungen (till Cypriano) Broder av Kastilien, vad tycker du om saken?

Cypriano Han behagar hedra oss och ära oss i högst rekommendabla former. Vi har alltså att se fram emot det högst solenna ögonblicket i vårt Spaniens och Portugals historia.

kungen Det verkar så.

ambassadören Så sänder konungen av Portugal därtill en gengälds skänk, den utlovade lösensumman till marskalken Hieronimos son Don Horatio, för hans goda gästvänskap och värdskap för sin fånge vår Don Balthasar.

Hieronimo (för sig) Vem nämner Don Horatio, min son?

kungen Vi tackar. Lösensumman skall omgående tillfalla Don Horatio.

Lorenzo (för sig) Detta är penibelt. Tydligen har Balthasar ej informerat Portugal om att Horatio är död, och hovet vet det inte heller. Det var ju en högst privat tillställning.

Hieronimo Rättvisa, ers majestät! Jag kräver rättvisa!

kungen Vem är det? Är det inte Hieronimo, vår gamle marskalk?

Hieronimo Rättvisa, jag har väl rätt till rättvisa för min enfödde son, som ej kan nås av lösen eller nåd!

Lorenzo Hieronimo, din sak är inte önskvärd här.

Hieronimo Försök ej hindra mig, Lorenzo! Ge mig åter min Horatio, min son! Han tar ej emot lösen!

kungen Vad är detta?

ambassadören Han är ej vid sina sinnen.

Hieronimo Om jag så skall gräva genom hela jorden och uppbräta hela världen skall jag nå min son i underjorden där han vandrar i Elysium och färja honom över dödens flod tillbaka till vår värld om blott så för att visa upp hans banesår och märket om hans hals av hängningen! Försök ej hindra mig! Min rättvisa skall

genomföras, och jag säger upp mitt marskalksämbete för att i stället offra livet för en ensam faders rätt för enfödd mördad son!

kungen Kan ingenting då stoppa denna hemska svada?

Hieronimo Oroa er inte, bekymra er ej mer för mig, genera ej er för mig, jag skall snällt vika ur er väg, och hovet skall ej bli skandaliserat. Jag går min väg ensam ur er väg för att på egen hand uppsöka rätt instans, rätt domare och den rättvisa som fungerar. (*går*)

kungen Aldrig har jag sett min gamle tjänare så vild. Vet någon vad som hänt?

Lorenzo Jag kan förklara saken. Jag har hört att hans gemål på sista tiden blivit tokig, och därav har han ock tagit starka intryck. Därför är han lätt hysterisk.

kungen Så makans hysteri har smittat av sig på sin man?

Lorenzo Så bör man nog förklara saken.

kungen Hoppas att han kommer över det.

Lorenzo Det gör han säkert. Dessutom har lösensumman till hans son gått honom smått åt huvudet.

ambassadören Det är nog bara ålderdomen. Vem som helst kan få en släng av gaggighet i förtid.

kungen Jag tror smärtan hans går djupare än så. Det gör mig ont att se en så pålitlig trotjänare lida. Bäste Don Lorenzo, se till så att lösensumman kommer hem till honom. Det som fadern får får sonen. Kanske han därav skall få en smula uppmuntran och tröst.

ambassadören Det kan han nog behöva om hans hustru är så galen.

Lorenzo Men om han är oberäknelig i sin besatthet vore det väl bäst att lätta honom från hans tunga plikter? Någon mer diskret och sansad byråkrat borde väl få vara marskalk.

kungen Därmed skulle vi riskera att blott ännu mera vrida pålen om i köttet av hans sår. Se till att det blir gjort som jag har sagt. Vi skall dock tillsätta en utredning som kan ta reda på vad som egentligen har hänt, ty här jag anar något djupare än blott personlig olycka. Jag hoppas, herr ambassadör, att detta ej må grumla vår utomordentliga och nationella glädje.

ambassadören Givetvis kan inget grumla den.

kungen Jag hoppas det. Så låt oss nu dra in i slottet och bestämma datum för våra nationers lyckliga förening i ett alldeles ovanligt lyckat äktenskap.

ambassadören Vi ser ju alla fram emot det.

kungen Och mot er herr konungs ankomst hit för det historiskt högtidliga ögonblicket.

ambassadören Absolut.

kungen Min herre, efter er. (*visar ambassadören vägen. De går ut och in.*)

Scen 8.

Hieronimo Vad har jag för att blotta mina syften? Nej, min harm, ligg stilla, på det att du må sjuda jäsande i evig oro som blir ständigt mera outhärdlig till det rätta ögonblicket, när allt exploderar i en underbar och salig hämnd! Må ingen ana vad jag vet och dolskt planerar, utan låt det bli en överraskning sedan för de skurkarna i deras lyckligaste ögonblick att jorden rämnar för dem för att ge rättvisa åt en enkel man av folket. De må tro att jag är dum och låter brottslingarna komma undan, de vet ju för väl att jag har ingenting att sätta mot all deras makt och adelskap; så dölj din avsikt i en vänlig mask av idel god diplomati. Uppför dig artigt, bocka djupt med

hatten ödmjukt i din hand, låt ingen tvivla på din enfaldiga godhet, och så skall du få din chans en dag.... Men vad är detta?

en tjänare Petitioner. Här har samlats åtskilliga rättssökande som behöver hjälp.

Hieronimo Så visa in dem, så får vi väl se vad vi kan göra.

(Tre medborgare och en gammal man visas in.)

medborgare 1 Ingen advokat vill ta sig an mitt fall. Ni är mitt sista hopp.

Hieronimo Låt oss se på dina papper.

medborgare 2 Herr Corregidor, mitt ärende är angeläget och av högsta vikt.

Hieronimo Ej något ärende är viktigare än ett annat. Lagen äger samma giltighet för alla, ingen undantagen.

medborgare 3 Endast ni tror jag kan driva mitt självklara mål mot kronan.

Hieronimo Skönstaxering?

medborgare 3 Ja, vad annars. Men jag äger inga pengar.

Hieronimo Lycklig du som ej har något att förlora. Och du gamle man, vad håller dig ifrån mig? Har ej du också en petition till mig och fullmakt för att jag skall genomdriva den?

den gamle Ack, Don Hieronimo, mitt ömtåliga fall är nog för att framkalla tårar hos de hårdaste granitblock! Läs min petition, och gör den kunnig för all världen, och vad allas hjärtan därav så skall smälta!

Hieronimo Så du tror att du kan smälta världens hårda hjärtan? Säg mig vad din petition består av. Vad har du för sak?

den gamle Läs petitionen.

Hieronimo (läser den) Don Basulto vädjar om och kräver rättelse för sin enfödde son, som skändligen har blivit mördad.

den gamle Ja, Don Hieronimo, det är mitt fall. Säg mig om jag har någon chans.

Hieronimo Det var ej din son, Don Basulto, som blev mördad, utan min! Vi är kolleger! Du ser här din spegelbild, och jag ser mig i spegeln! Ta min näsduk här och fortsätta gråta ut i den, ty jag har redan dränkt den flera gånger, men den kan ej fyllas! Här ser du den dolk som min son dräptes med fastän han var försvarslös, bakbunden och sedan hängd! Tag alla vapen! Tag och dela med mig alla mina gränslösa bedrävelser, och tag min börs på samma gång, här får du mina pengar, vill du även dela med mig min förgrämda sinnessjuka hustru? Låt oss dela allt, ty genom våra sorger sitter vi ju samtliga i samma båt. *(delar ut pengar)*

medborgare 1 O frikostige Hieronimo!

medborgare 2 Det sade jag ju alltid att han var en gentleman.

medborgare 3 Och mer än gentleman, ty han är god tillika.

Hieronimo Jag åtar mig alla era fall. Låt oss gemensamt dra i korståg mot den övermodiga korrupta överheten och så smula sönder den med alla dess utsugande tentakler, lem för lem, tills ingen skurk är kvar i översittarställning! Låt oss aldrig vika förrän vi fått ut vår rättmätiga hämnd! Jag skall nog visa er hur man rätt sliter sönder dem, så här, så här! *(river sönder deras petitioner)*

medborgare 1 Min petition!

medborgare 2 Det är mitt livsverk som ni river sönder!

medborgare 3 Svik oss ej, ty vi har inget annat kvar än våra böner!

Hieronimo Tror ni då att världen hör på era böner? Nej, för överheten är ni blott ett tråkigt pack som blott besvärar den! Med era fromma och patetiska förböner om att alls bli hörda blir ni blott avhånade av rättvisan som bara tänker på vad den får in i sina fickor oavsett igenom vilka medel. Muta, och ni kanske kan få rätt. Om ni ej ens kan muta kan ni bara sluta som rättshaverister. Alla era fall är lika hopplöst hopplösa som mitt! Försök att rädda era papperslappar om ni kan! Här seglar de för vinden!

(kastar ut dem och springer ut med dem. Medborgarna springer ut efter. Endast den gamle blir kvar.)

Hieronimo (återkommer) Står du ensam kvar att möta mig med Don Horatios, min sons uppfordrande och kalla blick, som genomträngande tycks förebrå mig för att jag ej ännu tagit upp hans fall? Är du hitkommen för att vränga ytterligare fontäner av min hustrus vansinniga avgrundstårar ut ur hennes många gånger om förblödda hjärta? Här finns ingen rättvisa att få, du gamle. Här finns bara du och jag, två fäder som förlorat sina enda söner.

den gamle Jag var inte kunnig om att någon kunde vara mera olycklig än jag.

Hieronimo Nu vet du det. Det finns det alltid. Olyckan är aldrig maximal men kan för evigt maximeras värre och beständigt överträffas. För den expansionen finns ej några gränser. Men som alla andra övergivit mig och du står ensam kvar så måste du då vara någon vålnad. Ja, du är min son Horatios vålnad, men som sådan är du mycket äldre än jag själv.

den gamle Jag är ej någon vålnad. Jag kom endast hit i sorg i tron det var den yttersta instansen, men jag tog visst fel. Nu vet jag att det inte finns för någon oförrättad någon möjlighet att överklaga alls.

Hieronimo Just det! Du lär dig! Och nu vet jag vem du är. Du är porträttet av min sorg, min egen dubbelgångare. Jag känner väl igen mig själv hos dig fastän du är så mycket äldre, dina slitna anletsdrag, den nedåt dragna munnen, sorgerynkorna kring ögonen, de urholkade kinderna, den yttersta tomheten i din utmärglade kropp, den kuvade och böjda hållningen som aldrig mer kan resas upp, den halvt dementa uttryckslösheten i dina ögon och de tunna bleka läppar som förråder dräglände den darrning som snart mynnar ut i evigt muttrande av monologer som ej någon någonsin skall låna något öra till då de blott gaggas.... Kom, min vän, jag måste presentera dig för min gemål. Ni passar bra tillsammans. Hon är likadan som du, otröstlig levande och gaggig mumie, helt bakom flötet.... vi har alla tre en evighet gemensamt. Kom, stig in, jag ber, i sorgens boningars osalighet, där du ej någonsin mer skall behöva vara ensam. Vi är alla där, vi underbara barn av sorgen. Möt min hustru. Så.

(Han för in honom. Väggarerna öppnar sig. Isabella står där blek och levande död.)

Isabella (som en robot) Välkommen, frände. Vi har mycket att tillsammans diskutera. Här är vi i säkerhet, ty här är alla döda.

den gamle Nådigaste fru, det smärtar mig att se er så bedrövad.

Isabella Jag är ej bedrövad. Jag är bara död. Men det går över. Men ni måste möta min herr son, vår stolthet Don Horatio. Följ med mig in i mörkret. *(för med sig den gamle in i djupaste mörker)*

Hieronimo Jag lämnar er tillsammans, ty jag måste återgå till arbetet. Jag kommer strax. Jag ber er underhålla er på egen hand så länge. *(går)*

Scen 9. Hovet.

kungen Kusin, välkommen var till Spanien! Det är vår stolthet och vår ära att med glädje välkomna dig till vår dotters bröllop med din son i morgon! Om någon har något att erinra mot detta, stige han fram nu, eller så tige han beständigt.

Portugal Vi har kommit hela hovet fullkomligt inställda på att fira detta bröllop. Ingen enda i våra nationer har den ringaste betänklighet mot detta. Festen och unionen vare såsom faktum vår och allas ära, och vår närvaro är fullkomligt utan

reservationer. Jag ger min krona åt min son, och hädanefter lever jag i kloster, som jag önskat hela livet, fri i ensamhet med studier och böcker.

kungen Då må vi genast skrida vidare till verket, till formaliteterna och förberedelserna. Vi har många paragrafer och detaljer att gemensamt gå igenom, ty en statsunion kan icke genomföras utan administrativa åtgärder.

Portugal Jag står till ert förfogande.

kungen Så låt oss intåga i kabinettet här bredvid.

(*Alla gå ut utom Cypriano och Lorenzo.*)

Cypriano Ett ögonblick, Lorenzo. Får jag några ord med dig. Det är av högsta vikt att denna sak blir genomförd friktionsfritt utan någon fnurra någonstans.

Lorenzo Naturligtvis.

Cypriano Det är alltså i allas vårt intresse. Men det ryktas om att du har förfördelat Hieronimo, vår gamle riksmarskalk, att han har någon sak mot kronan och att du har tystat ner den. Är det sant?

Lorenzo Vem sprider sådana befängda amsagor?

Cypriano Man spørjer det från flera håll. Jag ber dig tänka på hur troget Hieronimo i tre generationer tjänat kronan mera väl än någon annan och hur han vid åtskilliga tillfällen har främjat Spaniens sak i lysande personliga insatser.

Lorenzo Allt det där behöver du ej påminna mig om.

Cypriano Till slut ber jag dig uppmärksamma hur mån kungen är om riksmarskalkens välbefinnande. Om Hieronimo då träder fram med saker emot dig inför vårt hov, hur skulle det ej skada harmonin inför vårt bröllop! Därför ber jag dig uppriktigt att berätta vad som hänt emellan dig och Hieronimo.

Lorenzo Ej någonting har hänt. Vad du har hört är bara massans avundsskvaller, som ju alltid försiggår och frossar i förtal om kronan, hovet och inbillade intriger.

Cypriano Men där är i regel ingen eld förutan rök, och rykten som sprids vidare har alltid någon källa. Och jag har själv sett hur du har stött honom bort med sina ärenden ur kungens åsyn.

Lorenzo Du såg själv hur olämpligt han förde sig. Han var ju uppriven och helt hysterisk, såsom endast gamla gubbar blir. Han borde pensioneras. Jag förvisade den gamle härifrån mest för att skona honom, ty han skämde bara ut sig. Det såg du ju själv.

Cypriano Så det är ingenting i dessa rykten?

Lorenzo Ingenting.

Cypriano På hedersord?

Lorenzo På hedersord.

Cypriano Jag måste lita på min son, om än jag fruktar att han döljer någonting för mig, vars konsekvenser jag befarar. Det är nu min plikt att kalla hit Hieronimo. (*går*)

Lorenzo Bedrägeriet håller, bara någon tror på det, och instiftaren av det måste tro på bluffen mest av alla, fastän han är den som säkrast vet hur omfångsrik lavinartade lögnen är. Men det är ingenting att göra. Lögnen och lavinen kan ej någon stoppa. Det är blott att konstatera att den glider utför och kan riva allting med sig. (*går*)

Scen 10.

Balthasar Jag ber dig, älskade Imperia, att skingra dessa dystra vemodsblickar nu när vi skall gifta oss. Du har ej längre något minsta skäl till sorg. Låt molnen skingras från ditt ansikte av din själs leende utsökta sol, och glöm allt som har varit. Ingen lycka byggdes på förflutna sorger.

Imperia Ni får ursäkta min blyghet, men jag känner er ej ännu. Ge mig tid att mogna. Ingen eld må framforceras, ty då blir den blott förtärande. Men här ser jag min fader komma.

Balthasar Låt oss hälsa honom och bemöta honom väl.

Cypriano Välkommen, Balthasar, och jag ser att du redan funnit vägen in till Bel-Imperias hjärta och intimitet.

Balthasar Vi måste ju bekanta oss inför vårt bröllop.

Cypriano Dotter, gaska upp dig och försök att visa lite glädje och tillmötesgående, ty tiderna är ej desamma mera som när din Andrea levde. Här har du en bättre fästman, käckare och mera kultiverad, som du kan bli lycklig med i motsats till Andrea.

Imperia Ack, min fader, påminn mig ej om Andrea.

Cypriano Nej, jag medger det var dumt. Förlåt mig. Han är ju för länge sedan död. – Men här är Hieronimo, som jag har kallat hit. Jag måste byta några ord med honom.

Hieronimo (kommer in) Var är hertigen?

en tjänare Här är han.

Hieronimo (för sig) Vad kan de ha hittat på nu? De har säkert nya tricks i kikaren. Var bara tyst, Hieronimo, och lyssna blott och tala ej mer än du måste.

Cypriano Välkommen, min gode Hieronimo.

Balthasar Välkommen, Hieronimo.

Lorenzo (som kommit in) Så hälsar jag dig även jag.

Hieronimo Jag tackar er för min Horatio.

Cypriano Jag kallade dig hit av detta skäl.

Hieronimo Då tackar jag och går om det ej finnes mer att säga. (*vill gå*)

Cypriano Stanna, Hieronimo! Jag har ju ej ens börjat! Kalla honom genast hit tillbaka, son.

Lorenzo (stoppas Hieronimo) Min fader önskar tala med er.

Hieronimo Ja, det gjorde han. Jag trodde att han hade slutat.

Lorenzo (för sig) Om han ändå hade det!

Hieronimo Jag står till ert förfogande, min hertig.

Cypriano Det har sports att ni haft någon rättssak emot kronan som ej blivit tillbörligt behandlad. Stämmer det?

Hieronimo Är det så ovanligt att sådant händer, hertig Cypriano?

Cypriano Jag hoppas verkligen att ni ej har en rättssak mot min son Lorenzo, ty det vore icke acceptabelt, då ert rykte är det fläckfriaste i vårt hov och alla respekterar er för all er långa och prickfria trohet. Därför vill jag veta från er egen mun om ni har någonting att andraga mot honom.

Hieronimo Mot er son Lorenzo? Denne fläckfrie ärbare grand av Spanien? (*drar sitt svärd*) Vem vågar andraga det minsta emot honom? Visa mig de skurkarna, och jag skall göra räfst bland dem i hederns namn! Låt honom möta mig i enrum mellan fyra ögon och berätta för mig vad man kan ha mot Lorenzo! Så komprometterande rapporter kan blott fabriceras av mina personliga ovänner, som med hatisk förkärlek blott odlar ett personligt hat mot honom! Skulle jag då misstänkas för att ha något klagomål mot honom, han som älskade min son så innerligt? De var ju bästa vänner! Jag beklagar att ett slikt förtal får förekomma.

Lorenzo Ädle Hieronimo, jag vet att jag ej någonsin gav er det minsta skäl till klagomål.

Hieronimo Jag menar det.

Cypriano Då är alltså den saken utagerad. Välkommen, du trogne Hieronimo, till mitt palats, och se det som ditt hem! Och härmed inbjuds du att delta i solenna firandet av bröllopet emellan Balthasar och Bel-Imperia, emellan Portugal och

Spanien, vid denna tid i morgon. Visa nu att inga hårda känslor existerar mellan dig, min son och Balthasar med att omfamna dem och ge dem var sin fredskyss.

Hieronimo Förvisso, excellens, jag älskar gärna hela världen och ger den min fredligaste omfamning, och särskilt er två, Balthasar och Don Lorenzo, (*omfamnar och kysser dem häftigt*) på det att det klart må synas att vi är de bästa vänner. Annars vet ju ingen vad all världen går och tänker.

Balthasar Jag tackar för din vänskap, Hieronimo.

Lorenzo Jag hoppas därmed att eventuella kontroverser och meningsskiljaktigheter i förgången tid må vara glömda.

Hieronimo Det vore skamligt om så icke vore.

Cypriano Kom, min gode Hieronimo! Idag skall du på min hemställen vara hedersgästen vid vårt hov och i mitt hus.

Hieronimo Jag står till ert förfogande att kommendera. (*avses*) Den som smeker bara medhårs under enbart fagra ord har redan dig förrått eller skall göra det.

(*de går ut*)

Andrea Vakna då för helvete, Venganza! Detta går nu alldeles åt skogen!

Venganza Vad går åt dig, stackars man? Är elden lös?

Andrea Du sover på din post, Venganza! Nu har Hieronimo gått samman med Lorenzo och tycks svälja äktenskapet mellan min Imperia och Balthasar helt utan vidare!

Venganza Du får panik för ingenting. Det är blott ödets mekanismer som så väver sina trådar samman. Lugna dig. Vad sade jag om tålmod?

Andrea Men denna harmoni förstör ju alldeles våra planeringar. De dödliga går fräckt i vägen för oss mördade och våra planer.

Venganza Har de inte rätt till det? Låt dem försöka. Låt dem hålla på så länge de inbillar sig ha någon framgång. Det går över. De tror att de lyckas och tar skadeglada nöjt hem spelet endast för att då förlora allt i ödets storslam, som är livets enda segrare.

Andrea Du menar döden?

Venganza Ja, vad annars?

Andrea Men jag kan ej stå ut med att Imperia blir en annans maka.

Venganza Skulle hon då bara sörja dig lojalt för resten av sitt liv i jungfruns änkedok och multna bort i förtid som en vissen nunna? Ge henne en chans. Det är ju bara tillfälligt. Du skall få se att det går över.

Andrea Jag är nöjd om jag får se det parets bröllopsfest bli dränkt i brudsängs övermått av blod.

Venganza Det händer ofta, men i detta fall tror jag att chanserna är ännu större. Ge dig blott till tåls. Den längsta solskensperiod blir även den ofelbart avlöst av det ovälkomnaste oväder.

Andrea Jag får lugna ner mig då och ge mig ännu mer till tåls.

Venganza Det är det endaste vi döda vålnader kan göra.

Akt IV scen 1.

Imperia Hieronimo, ni väcker min förvåning. De tar livet av er son på det mest avskyvärda vis, och ni förlåter dem och samarbetar med dem och välsignar dem. Jag får det ej att gå ihop. Har något slagit slint i hjärnan på er?

Hieronimo Oroa er inte, Bel-Imperia. Jag bara jämnar vägen för en plan och den perfekta hämnden. Ingen lockas i en fälla om där ej finns bete utlagt.

Imperia Så ni bara hycklar?

Hieronimo Nej, det kan ej kallas så. Jag skulle hellre kalla det att falla in i rollen, att naturligt delta i ett rollspel, att helt enkelt spela med i en teater.

Imperia Var det så från början?

Hieronimo Ack, *Imperia*, jag bekänner att jag tvivlade i förstone på era uppgifter. Jag trodde ej att det var sanning som ni skrev i er biljett men snarare en fälla. Det ber jag om ursäkt för. När småningom den ena tjänaren efter den andra undanröjdes så förstod jag att ni talat sant, och då begynte min teater. Men jag måste spela nu min roll till slutet, och jag ber er även spela er, ty er roll är fortfarande kanske den viktigaste.

Imperia Säg vad jag skall göra, spela, utföra och regissera, och det skall bli mig en glädje att få delta.

Hieronimo Planen är nu redan nästan färdig. Men här kommer nu två till av huvudrollerna.

(Lorenzo och Balthasar inträder.)

Balthasar Vad ser jag, *Hieronimo*? På intim fot med *Bel-Imperia*?

Hieronimo Vem älskar inte henne? Men, min prins, hon älskar inte mig, ty ni har hennes hjärta.

Lorenzo Självklart. Det är bra att du är här, din gamle skojare, ty vi behöver någon hjälp av dig.

Hieronimo Berätta.

Lorenzo Kungen efterlyser någon underhållning här vid hovet för det festliga tillfället med så många höga gäster. Ni har ju erfarenhet som diktare och vet en del om hur man sätter upp teater. Ni är nästan diktaren vid hovet, ty det finns ej någon annan.

Hieronimo Jag förstår. Vad vill ni jag skall göra?

Balthasar Min fars högsta önskan är en riktig pjäs, en sådan som man spelar överallt nu i Europa med passioner, kärlek, svartsjuka, dueller och dramatiska förvecklingar.

Hieronimo Har inte verkligheten nog av sådant?

Balthasar Jo, men där är man själv involverad. Fördelen med att se sådant på teater är att man då har distans till vad som pågår. Man behöver inte känna sig berörd personligen.

Hieronimo Till en teaterpjäs behövs det skådespelare. Jag har en praktfull pjäs som kunde passa.

Lorenzo Vad är det för pjäs?

Hieronimo Den stora tragedin om *Soliman* som älskade *Perseda*.

Balthasar Ja, det låter ju exotiskt och romantiskt, just ett sådant ämne som med säkerhet tilltalade min far.

Hieronimo Den har tre huvudroller: älskaren, den älskade, och hennes man. De rollerna är alldeles som gjorda för er tre, *Lorenzo*, *Balthasar* och *Bel-Imperia*.

Lorenzo Vi skulle alltså själva spela vår teater?

Balthasar Varför inte? Jag har uppträtt för min far i *Lissabon* ett antal gånger i helt skraddarsyddade roller.

Bel-Imperia Ett romantiskt skådespel kan alltid vara roligt att få delta i.

Lorenzo Men kan du sätta upp en pjäs, *Hieronimo*? Det kräver förarbete, instudering, förberedelse och noggrannaste instruktioner.

Hieronimo Skämtar du? Allt är så gott som färdigt. Denna pjäs skrev jag för länge sedan i *Toledo* där jag arbetade med teater nästan jämt. Jag känner alla hantverkets metoder. Här är era roller färdiga. *(delar ut manuskript)*

Lorenzo Berätta mer om handlingen.

Hieronimo Det är en sann historia. Det var en riddare av Rhodos som var gift med den italienska skönheten Perseda, som fick varje man på fall. En som blev alldeles ifrån sig inför henne var sultanen Soliman, som var inbjuden såsom hedersgäst vid bröllopet. Han kunde ej bli fri ifrån sin olyckliga kärlek och avslöjar då för en förtrogen vän sitt plågsamma dilemma. Vännen åtar sig då att på flinkt sätt röja riddaren ur vägen, så att Soliman då får Perseda. Men hon fylls då av ett sådant hat och avsky inför mördaren att hon på bröllopsnatten tar hans liv i sängen. Sedan dödar hon sig själv för att gå fri från straff.

Lorenzo Det är ju alldeles förträffligt underbart!

Balthasar Vem spelar vem?

Hieronimo Det står i era häften. Du, Lorenzo, spelar riddaren av Rhodos. Balthasar är Soliman, och Bel-Imperia är Perseda.

Lorenzo Vem gör vännen, som tar livet av mig?

Hieronimo Det gör jag.

Balthasar Hur slutar han?

Hieronimo Han hänger sig av grämlse för vad han åstadkommit.

Lorenzo Det är på min ära en ordentlig tragedi, men vore det ej bättre med en komedi?

Hieronimo En komedi är bara flams och trams, som väcker svalt intresse, dålig uppmärksamhet, gäspningar och störande rätt dumma kommentarer. Komedier tar man ej på allvar och betraktas nedlåtande som en ytlighet. En tragedi är däremot en stark upplevelse som väcker känslor och går hem som något minnesvärt. Den ställer livet på sin spets och får folk att fundera. Tragedin är hela världen i ett nötskal.

Balthasar Ja, jag föredrar en mäktig tragedi, och det gör även konungen min far.

Lorenzo Det avgör saken, och vi har ju materialet färdigt.

Imperia Det är heller inte svårt.

Hieronimo Då är vi överens. Vi genomför repetitionen redan denna afton, så är saken klar.

Balthasar Vi har en märklig tur som har en diktare ibland oss.

Lorenzo Ja. Men Hieronimo är känd för att ej någonsin ha misslyckats med att ha löst problem.

Imperia Vart hov har sin speciella allt-i-allo, någon trollkarl som kan fixa allt.

Hieronimo Jag står till er och hela hovets tjänst i ödmjukhet, högädla herrar. (*bugar sig*)

Lorenzo Tur för oss att han är ödmjuk.

Balthasar Då går vi att instudera våra roller. Kom, Imperia!

Lorenzo Vi ses i afton, Hieronimo. (*de går*)

Hieronimo Så får vi se en representation av Babylons makabra fall igen på scen, en blodig tragedi, och ve mig om jag inte lyckas med regin! (*går*)

Scen 2. Trädgården.

Isabella Här mördade de käcka grabbarna min son. I detta oskyldiga träd, så grönt och tyst och innerligt jungfruligt, hängde de Horatio, just i denna gren, och stötte dolken i hans underliv, så här, så här, (*demonstrerar med sin dolk*) och han var bakbunden och kunde ej försvara sig. Var kom den ondskan från? Vem avlade en sådan vämjelig och sjuklig mask i männens hjärnor att de känner sig ibland förpliktade att utföra de vidrigaste mord helt utan motivering, som om de var

programmerade och gick i sömnen, eller som om något undermedvetet osynligt, kanske någon vålnad, manade dem till så ärelösa meningslösa dåd? Var det Andrea, Bel-Imperias älskade, som dog i strid, som tände den svartsjukan mot Horatio, att han tvingade Lorenzo och Don Balthasar att avliva min son? Kan döda andar ha en sådan makt? Jag tvivlar på det. Och min make är nu lika och på samma sätt besatt av hämnden, att han ämnar genomföra överlagda mord på hela maffian. Jag vill inte vara med nu längre. Låt mig dö här som min son. Låt mig få lida som Horatio, på det att jag må göra honom sällskap moderligt och ömt på andra sidan. Jag har längtat dit och ej gjort annat alltsedan han dog. Så tag mig då, o ljuva tysta träd, och låt min tystnad hädanefter bli så evig och ett väsen med din egen.

(hänger sig i trädet)

Hieronimo (på avstånd) Isabella! Isabella! *(kommer ut och ser henne)* Nej! Inte du också!
Isabella Följ mig, Hieronimo! Jag väntar dig på andra sidan. *(stöter med sina sista krafter dolken i sig)*

Hieronimo Nej! Så får du inte göra! Skona mig! *(skär ner henne)* För sent. Den dolken träffade för rakt i hjärtat för att det ej skulle brista. Det har brustit långsamt hos dig ända sen Horatio dog, men nu var bristningsgränsen och smärtgränsen nådd. Du kunde inte vänta längre. Så är jag då ensam kvar, men ännu har jag en väg kvar att gå. Man får ej lämna in förrän man fullgjort sina plikter. Jag skall hämnas dig, min Isabella, med vår son, och först därefter är jag fri.

(sätter sig och sörjer vaggande och klagande över liket.)

Andrea Det blir blott värre hela tiden, och din strategi blott skördar fler oskyldiga för varje dag. Hur kan du bortförklara och försvara detta?

Venganza Det var dig hon anklagade för att ha manipulerat Balthasar och odågan Lorenzo. Låg du bakom deras omedvetna handlingar?

Andrea Tvärtom. Horatio var min vän. Jag ville bara åt min mördare Don Balthasar. Men alla oskyldigas lik som redan skördats tycks det mig att du har ansvar för.

Venganza Skyll ej ifrån dig.

Andrea Vem skyller ifrån sig?

Venganza Låt oss inte gräla. Ännu äger Hieronimo det sista ordet. Han har ett helt skådespel kvar i sin bakficka att uppföra.

Andrea Det slutar väl med fler oskyldiga som mördas eller dödar sig av misstag.

Venganza Du är alltför pessimistisk. Jag har ännu gott hopp om en slutlig rättvis sorts uppgörelse. Ge dig till tåls.

Andrea Ja, tills alla oskyldiga ligger döda.

Venganza Dra ej pessimistiska förhastade slutsatser. Vänta bara.

Akt V scen 1.

(Hieronimo öppnar scenen med att dunka bakom ridån på sedvanligt sätt, varefter han kommer ut framför den.)

Hieronimo Välkomna, mitt herrskap och ärade publik! Jag hoppas ni ej skall tråkas ut av vår teaterföreställning, som härmed skall visa en unik uppsättning av ett drama ur det verkliga livet: Soliman Paschas olyckliga kärlek till den vackra italienskan Perseda, till vars bröllop med riddar Erasto av Rhodos han var inbjuden. Applådera gärna, och gråt även gärna, ty jag garanterar er, att denna tragedi kunde ha rört ett hjärta av granit till tårar. Upp med ridån! *(Ridån går upp.)*

Cypriano Vad nu, Hieronimo? Ensam på scenen? Var är dina medspelare?

Hieronimo Vi har inte börjat ännu. Jag bara kontrollerar att allting fungerar som sig bör. Det är vi ju skyldiga pjäsförfattarna, som gjort sig besväret med så utförliga instruktioner. Får jag be er förelägga konungen en kopia av hela pjäsen, så att han förstår vad som händer och ej blir alltför chockerad av de realistiska detaljerna.

Cypriano Så förtänksamt av er, Hieronimo. Det kommer konungen att uppskatta. Då kan han i lugn och ro förberedas på allt det värsta i förväg och behöver ej frukta obehagliga överraskningar.

Hieronimo Det var precis min mening. Får jag be er sedan om en tjänst?

Cypriano Javisst.

Hieronimo När hovet har passerat genom galleriet, kan ni då sedan kasta ner nyckeln till mig?

Cypriano En småsak. (*går*)

Hieronimo Är du redo, Balthasar? En fåtölj med bekväm dyna åt kungen!

Balthasar (*bär fram en fåtölj med dyna*) Här är kungens stol.

Hieronimo Utmärkt! Vår scen är Rhodos. Häng upp skylten! Men vad nu? Vad är det med ditt skägg?

Balthasar Jag är på väg. Jag har bara hunnit sätta på halva skägget.

Hieronimo Gör det helt då innan föreställningen börjar. (*Balthasar går.*)

Här kan vi ej ha något fusk i kväll. Allt måste klaffa rent perfekt, ty annars får vi inga applåder. Var med mig nu, Horatio och Isabella, ty ni är kvällens huvudpersoner för mig fast ni inte syns. Men tids nog skall jag spela fram er. Nu till det viktigaste bakom kulisserna. (*försvinner*)

kungen (*med hovet har kommit och tar plats*) Nu, min bäste bror av Portugal, skall vi få se ett ödesdrama om sultanen Soliman och hans famösa olyckstragedi. Jag har all pjäsen här, ett praktfullt skådespel, som nu skall framföras av er son och min brorson Don Lorenzo jämte Bel-Imperia, hans syster, morgondagens brud.

Portugal Det ser vi fram emot. En aftonunderhållning är ej fel.

kungen Det är vår allt-i-allo, marskalk Hieronimo som satt ihop en särskild trupp åt oss idag, och själv har han en roll i spelet även.

Portugal Alltså får vi se honom på scen?

kungen Här är hela storyn, om du vill insätta dig i handlingen och fuska med att läsa sista sidan innan spelet börjar.

Portugal Men det hinner jag ej med. De skall ju genast börja.

Cypriano Här framträder nu redan vår prolog.

Andrea (*skymtar fram med Venganza och Isabella*) Ni här, madame?

Isabella Jag tog mig ledigt. Detta får vi inte missa.

Venganza Vänta bara tills finalen kommer.

Hieronimo (*framträder*) Detta spel är skrivet på ett antal språk, på franska, grekiska, latin, hebreiska och spanska och har även översatts till engelska och italienska, men här framför vi det på ett enda språk som ni förstår.

kungen Det tackar vi för, bäste Hieronimo. (*till Portugal och Cypriano*) Ej alla tar en sådan hänsyn till oskolade åskådare och deras ignorans.

Cypriano Du spämt våra förväntningar till bristningsgränsen genom denna lyckade idé om aftonunderhållning.

Hieronimo Ni skall icke bli besvikna. Är ni redo, skådespelare? Låt spelet börja! (*Scenen på scenen föreställer Rhodos med sultanen (Balthasar), hans pascha (Hieronimo) och Perseda (Bel-Imperia.)*)

Balthasar Att vi har lyckats inta Rhodos, som härmed är turkiskt, är vi skyldiga vår helige profet Muhammed allt vårt tack och lov och pris och ära för, men Rhodos skönaste belöning är ändå min fru Perseda, vackrast i all världen!

kungen Se hur Balthasar er son inlever sig i rollen som en älskare av stora mått! Han spelar Soliman sultanen och förklarar väl sin stormande passion.

Portugal Det har väl Bel-Imperia lyckats lära honom redan.

Cypriano Ja, han tänker aldrig mer på någon annan.

Hieronimo Och vad önskar ni väl mer av denna världen?

Balthasar Bara självaste Perseda, som jag älskar mer än hela världen. Men hon har till make den som är min bästa vän, min fosterbror Erasto, ädlast ibland riddarna på Rhodos. (*Lorenzo träder in.*)

kungen Här kommer han, din egen son, Cypriano, men vad var det för en roll han skulle spela?

Imperia Välkommen, min make, ädlaste Erasto!

Lorenzo Vad gör det att Rhodos gått förlorat om jag blott har dig kvar, ljuvaste Perseda! Du är mer än hela världen!

Balthasar Ah, min pascha, här är nu dilemmat: den jag älskar högst är gift med den jag håller högst i ära.

Hieronimo Det finns andra riddare av Rhodos. Han är inte outhärlig. Gör dig av med honom, och Perseda blir din egendom.

Balthasar Erasto är min vän, och hon skall aldrig skilja sig från honom.

Hieronimo Låt ej Erasto leva för att bli en sorg och börda för sultanen Soliman.

Balthasar Jag håller honom högt i ära.

Hieronimo Tänk på honom som rival. Då blir han värdelös.

Balthasar Det går emot mitt innersta att handla så mot eget samvete. Finns det ej någon annan väg?

Hieronimo Det finns det alltid. – Ädlaste Erasto, min sultan och herre Soliman ber framföra sin hälsning, att han har en välgångsönskan för din del. Slit den med hälsan, ty hans önskan levereras bara en gång. (*mördar honom med dolk, precis som Lorenzo mördade Horatio*)

Portugal Mycket illusoriskt.

Bel-Imperia Ve mig! Vad är detta? Se, o mäktige sultan, man har här mördat min gemål, den högste riddaren Erasto!

kungen Det är uttrycksfullt och realistiskt spelat.

Cypriano Ja, man kunde tro man var på en professionell teater.

Hieronimo Sörj ej, fagraaste prinsessa! Sultan Soliman finns kvar och väntar på er.

Imperia Vad vill detta säga?

Balthasar Se min varma öppna famn, min älskade! Jag väntar blott på dig! Din sorg gör dig blott vackrare och mera åtråvärd!

Imperia Vad menar du, tyrann? Tog du min älskade av daga med motivet att få överta mig efter honom? Tror du då att du är värd så mycket som hans skugga? Ej ens det! Om du kan mörda för din kärlek måste jag väl böja mig för sådant överväldigande överväld. Så mottag mig i älskog som du vill, din obetvinglige sultan, men vet, att den du offerar kräver pris för sådant offer. (*låtsas gå honom till mötes i en omfamning men stöter ner honom med dolk, precis som Lorenzo stötte ner Horatio.*) Därmed är vi kvitt. Låt mig få nu betala skulden för mitt brott och kröna all min sorg med äntlig frihet och befrielse! (*stöter dolken i sitt hjärta*)

Portugal Vilket utspel! Vilka övertygande passioner! Bravo! Hieronimo, den föreställningen har du väl genomfört alldeles suveränt!

Hieronimo Men det är inte slut ännu.

kungen Men alla är ju döda.

Hieronimo Det är det jag menar. Detta var en verklig föreställning genomförd av Bel-Imperia och mig. Nu är de alla döda, alla utom en, som ännu kräver att få spela någon roll. (*försvinner bakom kulisserna*)

Portugal Vad menar han?

Cypriano Jag börjar frukta värre skådespel än vad vi har betalat för.

Hieronimo (*återkommer med Horatios lik*) Här är han, min Horatio, mitt skådespels final! Han älskade Imperia, som svarade hans kärlek med att älska honom lika ömt tillbaka. Men sultanen Soliman blev gripen av en obetvinglig åtrå till Imperia, och han var bättre som parti för henne. Därför slaktade Lorenzo denne oskuld, denne älskare och ende son, Don Balthasars beskyddare och värd, som Balthasar entusiastiskt deltog i att offra. Ej blott honom, men hans moder, min gemål, uppsökte även döden för hans skull då hon ej kunde uthärda att sörja värre för var dag, precis som jag. Nu är vi hämnade. Imperia stack som tragedins hjältinna ner den man som vållade sin väns och välgörares död, Horatio, som Bel-Imperia älskade. Själv stack jag ner Lorenzo, den som var min sons direkta mördare, i egenskap av pjäsens pascha. Som ni ser, normalt vid föreställningar så stiger liken upp från golvet när allting är överspelat, men så sker ej här. De ligger alla stilla, ty de är nu alla döda, utom jag, som nu tar avsked för att fullborda mitt värv och följa min gemåls och sons väg in i döden. (*rymmer*)

kungen (*reser sig*) Stoppa honom!

Cypriano Spärra alla utgångar!

Portugal Det får ej vara sant! Ett skådespel som mordkomplott i verkligheten! Det var ej teater! Det var en förevisning av reella mord och självmord!

kungen Jag beklagar denna gruvliga skandal, min broder, men det kanske än finns hopp att allting endast var teater.

Cypriano Mina barn! Vad är det för en dödlig lek ni vågat ge er in i?

Portugal Så jag kom den långa vägen hit i hopp om att få se min sons befrielse och bröllop, men fick bara se honom bli dödad inför allas öppna ögon! Det kan jag blott kalla det mest oerhörda tänkbara bedrägeri! (*vakter och soldater inkommer*)

kungen Har ni infångat Hieronimo?

soldat Han lyckades att komma undan. När vi äntligen kom fram till honom var han redan död.

kungen Ett skändligt skådespel av alltför många lik, och både Portugal och Spanien finner sig nu utan tronarvingar!

Cypriano Ack, jag varnade min son, men han var för fanatisk för att ta reson!

Portugal Jag reser hem, tar med mig min sons lik och ägnar resten av mitt liv åt att begrava honom och mitt eget liv i sorg.

kungen Vi kan ej uttrycka hur ledsna vi är över detta.

Portugal Sörj ditt Spanien, så skall jag begråta Portugal.

Cypriano Det är för mycket! Båda mina barn!

Venganza Så slutar allt i gråt och tandagnisslan. Är ni nöjd nu, Isabella? Är du hämnad nu, Andrea?

Andrea Du har gjort det alltför bra. Jag ville ej Imperia något ont. Hon kunde ha fått leva.

Venganza Med sin sorg? Hon hör till oss. Här kommer hon och några andra.

Imperia Får jag äntligen omsluta min Andrea?

Andrea Älskade! Här möts vi var vi aldrig kan bli lyckliga!

Imperia Det finns ett annat liv.

Hieronimo (*inkommer med Isabella*) Vad tyckte ni om skådespelet?

Venganza De blev inte glada, de som överlevde.
Hieronimo Det var inte heller meningen.
Horatio De lyckliga är alla döda.
Imperia Käraste Horatio! (*omfamnar honom*)
Horatio Ja, här är jag, men du tillhör din Andrea, som du alltid gjorde, och jag borde ej ha trampat in i tomrummet du hade efter honom.
Imperia Men jag inbjöd dig. Och här kan jag nu älska er fritt båda två.
Hieronimo Så är familjen nu förenad. Misstyck icke detta bloddrypande skådespel, ty det var ej teater. Sådant händer varje dag och var blott något av en bild av verkligheten.
Horatio Ingen är så farlig att avrätta som en oskyldig, ty han skall icke tiga stilla efter döden.
Andrea Du har fått ditt skådespel, Venganza. Vi är nöjda och kan nu gå hem.
Venganza Det kommer flera. Detta här var bara början.

(*Exeunt.*)

Slut.

(*Virhamn 17.6.2002*)